

Filosofická fakulta Univerzity Karlovy

Ústav jižní a centrální Asie

Mongolistika

Mongolská tradiční a moderní svatba

Mongolian traditional and contemporary wedding

Bakalářská práce

Rok: 2020
Praha

Autor: Anna Čelikovská
Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Alena Oberfalzerová PhD

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala především doktorce Aleně Oberfalzerové za neskonalou trpělivost při vedení práce a doktorce Veronice Kapišovské za pomoc s překlady.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V..... dne.....

podpis.....

Mongolská tradiční a moderní svatba

Bakalářská práce se zabývá tradiční a moderní svatbou v Mongolsku, popisuje svatební tradice a zahrnuje současné společenské problémy vycházející z nekonvenčních partnerství. Z velké části se opírá o výpovědi informantů a je doplněna obrazovou přílohou. Součástí je ústní lidová slovesnost doprovázející svatební obřady. Cílem je analýza svatebních zvyků Chalchských Mongolů a jejich postupné proměny.

Klíčová slova:

Mongolsko, svatba, obřad, slavnost, tradice, zvyk, venkov, Ulánbátar, píseň, verš

Mongolian traditional and contemporary wedding

This bachelor thesis characterises traditional and modern wedding in Mongolia, describes wedding traditions and includes current social problems arising from unconventional relationships. It is largely based on the statements of informants and is accompanied by photographs. It includes oral folklore which is a part of the wedding ceremony. The aim is to analyse wedding customs of Khalkha Mongols and their gradual changes.

Key words:

Mongolia, wedding, ceremony, celebration, tradition, custom, rural area, Ulaanbaatar, song, verse

Obsah

Úvod	6
1. Přípravy na svatbu	9
1.1. První zmínky o sňatcích	9
1.2. Věk novomanželů	10
1.3. Výběr vhodného partnera	10
1.4. Astrologická pravidla	12
1.5. Zásnuby	13
1.6. Věno	15
2. Tradiční svatba	17
2.1. Tradice časů minulých	17
2.2. Svatební obřady	22
2.3. Tradiční oděv a šperky	28
2.4. Obrazy	31
3. Moderní svatba	34
3.1. Přípravy a průběh obřadu	34
3.2. Svatební palác v Ulánbátaru	37
3.3. Fotografie	38
4. Společenské problémy	40
4.1. Statistiky	40
4.2. Vztahy s cizinci	41
4.3. Homosexualita	43
Závěr	44
Seznam literatury	46
Seznam obrazů a fotografií	49

Úvod

Mongolská svatba má své specifické tradice vznikající v kočovné kultuře, kde platilo a dosud platí, že člověk sám v drsné přírodě má výrazně menší šanci na přežití. Proto se kolektivní způsob života ukotvil ve všech jeho oblastech a rodina je vnímána daleko šířeji než je tomu v usedlých společnostech. Tradičně byla svatba, jako počátek nové rodiny a zásadní životní mezník značící přechod do dospělosti, okázalou slavností, pro někoho důležitější než narození či úmrtí. Jedná se o podstatnou společenskou událost nejen pro novomanžele, ale i pro všechny zúčastněné členy rodiny a hosty. Nomádský způsob života vyžadoval jistou rutinu a svatba tak byla výtečnou příležitostí k radostnému rozptýlení a socializaci, ale i jako významný akt k předávání po generace ověřených zkušeností. Protože Mongolové neměli ve zvyku brát vyřčené slovo na lehkou váhu, jsou veršovaná přání a oslavné písně, hojně doprovázející svatební obřady, velmi zajímavou ukázkou jejich přemýšlení a vnímání světa.

Mongolské tradice a kultura jsou pro svou nevšednost nezdávka tématem publikací a dokumentů, avšak během posledního století prošlo Mongolsko mnohými změnami, které nevyhnutelně ovlivnily i průběh svatebního obřadu, jež převzal některé prvky typické pro západní společnost. Pro badatele tak ztrácí na kulturní výjimečnosti a přestává být dokumentován pro širší vědeckou veřejnost.

Cílem předkládané bakalářské práce je popsat svatební události tak, jak probíhaly tradičně dříve a jak probíhají dnes a pokusit se charakterizovat zásadní změny. Uvádím také některé příklady ústní lidové slovesnosti, které se bezprostředně týkají průběhu svatebních obřadů. Stejně jako jinde ve světě se i v Mongolsku liší tradice podle etnik, rodů i rodin. Zaměřuji se proto na tradice a zvyky Chalchů, nejpočetnějšího etnika na území Mongolska.

Při sběru dat o ústní lidové slovesnosti a zvycích spojených se svatbou se opírám především o práci Caroline Pegg *Mongolian Music, Dance & Oral Narrative: Performing Diverse Identities* a vědeckou kolektivní publikaci *БНМАУ-ын үзсаатны зүй* (*Etnografie Mongolské lidové republiky*), ze které též vycházím při zmínkách o astrologii. Dalším cenným zdrojem informací je dílo *Mongolia's culture and society*, nutno však podotknout, že jeden z autorů, Sec'in Z'age'id, díky svému úctyhodnému věku (106 let) zahrnuje vlastní vzpomínky z předsocialistické doby, pochází však z Vnitřního Mongolska a pojem "Mongolové" v této knize používá obecně – jednotlivá etnika nerozlišuje. Jack Weatherford ve své knize *The Secret*

History of the Mongol Queens: How the Daughters of Genghis Khan Rescued His Empire přibližuje tradice 13. století a podkresluje tak události *Tajné kroniky Mongolů*.

Dále vycházím z vlastního terénního výzkumu, který jsem prováděla v průběhu mého studijního pobytu v Mongolsku od října roku 2018 do května roku 2019. Poznatky jsem čerpala během rozhovorů s informanty a z vlastního zúčastněného pozorování při návštěvách svatebního paláce v Ulánbátaru. Při studiu na Mongolské státní univerzitě jsem se seznámila s Mongolkou Uyangou Ganbaatar, která mi poskytla velké množství informací a s Ronjou Pralle, která se tradiční svatby zúčastnila a dala mi nahlédnout do vlastních záznamů. Dalšími informanty mi byli Mongolové, které jsem doučovala český jazyk, spolubydlíci, jež se svatebních obřadů účastnil jako fotograf a pracovníci svatebního paláce. V té době jsem se též setkala s jedinci, kteří museli i v dnešní mongolské společnosti čelit určitým nesnázím spojených například s nesnášenlivostí k mezirasovým sňatkům. Takové informace dokládám také internetovými zdroji.

Práci jsem rozdělila na čtyři kapitoly, z nichž první obsahuje informace o prvních dochovaných zmínkách o manželském soužití, okolnostech, jež musí nastat, aby svatební obřad mohl proběhnout a o přípravách na něj. V kapitole druhé nejprve uvádím tradice, které se již nepraktikují a následně popisují tradiční obřad tak, jak probíhá na venkově. Třetí kapitola je věnována moderní svatbě v hlavním městě Ulánbátaru. Kapitola čtvrtá nastiňuje některé aktuální problémy týkající se partnerského života.

Na začátek je též nutno definovat několik termínů, a to rozdíl mezi zvykem a tradicí a rozlišit části svatby. Zvyky jsou obecně známé rituály, které vznikly v nedávné době. Pokud se zvyky opakují po mnoho generací, stávají se tradicí. Slovem “svatba” označuji celé období oslav a konání svatebních obřadů, z nichž obřadem hlavním je uzavření sňatku, tedy veřejné prohlášení muže a ženy za manžele. Pojem “tradiční” se vztahuje nejen historicky na svatební obřad v dobách minulých, ale též na obřad současný, vykonávaný podle nomádských tradic. Za “západní” označuji takové úkony či vzhled věcí, které jsou typické zejména pro současnou Evropu a Ameriku, například střih bílých svatebních šatů nebo navlékání zásnubního prstýnku.

V textu přepisují mongolštinu transkripci vytvořenou doc. Jugderem Luvsandorz'em a používanou ve vědeckých sbornících české mongolistiky. Výjimkou jsou ustálené české varianty slov: Ulánbátar, kumys, jurta, Čingischán, Chalcha, láma. Přepis je grafemický, podle azbuky. Grafémy, pro které nemá latinská abeceda alternativu, jsou označeny odpovídajícím blízkým grafémem a apostrofem. Samohlásky, které se vyslovují dlouze, jsou zapsány zdvojením.

Verše uvedené pouze v českém jazyce jsou překlady z anglické verze z knihy *Mongolia's culture and society*. Úryvky písní s přepisem z mongolštiny jsou převzaty z knihy *Mongolian Music, Dance & Oral Narrative: Performing Diverse Identities* od Caroline Pegg, která transkribovala a přeložila texty z knih H. Sampildendeve. Pasáž jedné z dlouhých písní, kterou jsem přeložila z mongolského jazyka, ponechávám v azbuce.

1. Přípravy na svatbu

Svatebnímu dni předchází mnoho příprav, v první řadě je třeba vybrat budoucího životního partnera, dále zasnuby, výběr dne obřadu a obstarávání věna. Co je dnes považováno za spíše soukromou záležitost, mělo dříve svá striktní pravidla. Některá z nich v určité podobě přetrvávají dodnes, dalo by se však říci, že důraz na přísné dodržování tradic se zmírňuje, především v hlavním městě, kde je životní tempo výrazně odlišné od života na venkově.

1.1. První zmínky o sňatcích

Jedním z nejstarších písemných zdrojů o Mongolsku je *Tajná kronika Mongolů* ze 13. století, kde se místy objevují zmínky o námluvách, svatebním obřadu a manželském životě. První takovou zaznamenanou událostí je vztah Čingischána se svou první manželkou Bo'рте. Když bylo Temu'dz'inovi¹ 9 let, vzal jej otec k rodině jeho strýce z matčiny strany, aby mu vybral nevěstu.² Tam se setkal s 10letou Bo'рте, která se otci zdála jako vhodná nevěsta. Jelikož ale byla příliš mladá, bylo domluveno, že Temu'dz'in zůstane u svého budoucího tchána. Krátce poté byl jeho otec otráven, proto tuto rodinu opustil a vrátil se až po několika letech, kdy se sezdali a odjeli žít s jeho rodinou. Jako věno dostala černý kožich z jemné sobolí kůže. Zanedlouho poté byla Bo'рте unesena a Temu'dz'in vypravil válečné tažení, při kterém byl jmenován Čingchánem, za jejím osvobozením. Tehdy se ukázalo, že je těhotná. Syna přijal jako vlastního a společně měli další 3 syny a 5 dcer, které byly strategicky provdány.³ Další zmínkou je plán Sengu'ma vydat ruku Čaurbeki, aby pozvali svého nepřítele Čingchána a během svatební hostiny jej otrávil⁴.

Zde si dovoluji přidat stručnou poznámku o společenské úrovni ženy vzhledem k tomu, že v Asii byly často považovány za stejně, ba i méně cenné než dobytek. V *Tajné kronice Mongolů* se objevují náznaky nadřazenosti mužů nad ženami, ať už jde o krádež manželek, mnohoženství, či výrok manželky Sengu'ma: *Ko'koču řekl: "Ty chceš mít Sengu'ma za muže?" Na ta slova pravila jeho žena: "Jako žena musím si dát líbit, že se mi řekne, že jsem čubka [...]"*⁵

Přesto se slovo ženy nebralo na lehkou váhu – kolikrát si nechal Čingischán poradit od své matky i manželky a důležitost ženy v porovnání s okolními státy byla znatelně vyšší. V dnešní

---

¹ Rozený Temüdzin, až později jmenovaný Čingischánem – chán je mongolské označení pro panovníka, v transkripci *haan*.

² POUCHA, Pavel, *Tajná kronika Mongolů*. Praha, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, str. 21-37

³ WEATHERFORD, Jack, *The Secret History of the Mongol Queens: How the Daughters of Genghis Khan Rescued His Empire*. dotisk, Broadway Books, 2011, str 30, 35

⁴ POUCHA, Pavel, *Tajná kronika Mongolů*. Praha, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, str. 92

⁵ POUCHA, Pavel, *Tajná kronika Mongolů*, Praha, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1955, str. 117

době je polygamie v Mongolsku nelegální a ženy, alespoň podle zákona, mají stejná práva jako muži.

1.2. Věk novomanželů

V Tajné kronice Mongolů je Bo'рте ve svých 10 letech, kdy ji Temu'dz'in poprvé navštívil, považována za příliš mladou a odhaduje se, že do jejich znovushledání uplynulo 7 let.

V 17. století během dynastie Qing⁶ docházelo ke sňatkům v různém věku, nejčastěji se dívky provdávaly ve věku 13 – 14 let, chlapci mezi 16 – 18 lety, až byl stanoven minimální věk pro svatbu 15 let u dívek, 16 let u chlapců a hranice dospělosti 18 let pro obě pohlaví.⁷ Ovdověla-li žena, byla většinou prisouzena bratrovi zemřelého, ale mohla se znovu provdat za jiného muže.

V dnešní době se průměrná věková hranice novomanželů ve městech zvedla o více než polovinu, což je pochopitelné vzhledem k urbanizaci, povinné školní docházce a markantně odlišnému životu, zatímco na venkově věk právě sezdaných párů mnohdy nepřesahuje hranici 20. roku. Běžný věk pro započetí manželství je tedy nyní průměrně mezi 20 – 30 lety,⁸ ale pokud není žena vdaná do svých 25 let, nevyhne se otázkám rodiny a okolí. Od roku 1990 je legální věk pro sňatek 18 let bez výjimek, přesto je 5% dívek provdáno před dosažením dospělosti. Bohužel jedním z důvodů je provdávání nezletilých dívek z chudých rodin bohatým mužům, což často nezajistí rodině ani dívce finanční bezpečí.⁹ Vzhledem k tomu, že věková hranice pro legální pohlavní styk je 16 let, stává se, že se mladý pár sezdá, pokud nezletilá dívka otěhotní.¹⁰

1.3. Výběr vhodného partnera

V dnešní době se zcela běžně navazují partnerské vztahy skrze společné zájmy, společné přátele, ve škole či mezi kolegy a páry spolu tráví dost času, než se rozhodnou zasnoubit se, i když většinou k sestěhování dochází až po svatbě.¹¹ Praktika, kdy budoucí ženich zůstával u rodiny dívky, než si nevěstu odvede, již postupně vymizela¹² a svatba, nyní vnímána jako emotivní

---

⁶ 1636 – 1912

⁷ TAVEIRNE, Patrick, *Han-Mongol Encounters and Missionary Endeavors: A History of Scheut in Ordos (Hetao)*, 1. Vydání, Leuven University Press, 2004, str. 444

⁸ V roce 2010 byl podle statistik průměrný věk ženy 24 a muže 26 v době svatby, ke konci roku 2019 byl průměrný věk ženy 26 a muže 29 let .

⁹ *Girls not Brides* [online] © 2002 – 2020. [cit. 10.2.2020]. Dostupné z: <https://www.girlsnotbrides.org/child-marriage/mongolia/>

¹⁰ Od roku 2008 je povolena interrupce.

¹¹ V hlavním městě se takové páry, žijící spolu, najdou. Obecně bylo ale upřednostňováno, aby dívka měla pověst nevinnosti a záležitosti sexu byly (a stále do jisté míry jsou) tabuizovány.

¹² *MARRIAGE AND WEDDINGS IN MONGOLIA* [online]. © 2008 [cit. 15.03.2020]. Dostupné z: http://factsanddetails.com/central-asia/Mongolia/sub8_2c/entry-4578.html

obřad oficiálně spojující zamilovaný pár, sloužila též politicky ke sdružení rodů. V některých oblastech, především na venkově, ale stále vybírají nevěstu rodiče, což dříve bylo pravidlem, které oba budoucí novomanželé museli plně respektovat. Zvykem bylo vybírat dívku z cizího rodu jednak k upevnění dobrých vztahů, ale především proto, aby se zabránilo sňatkům v rodině. Sňatek mezi šlechtou a běžným lidem byl povolen. Jedním z nejčastějších míst pro výběr nevěsty byl *naadam*, tradiční festival konaný každé léto. Co se předmanželského soužití týče, scházení se před svatbou nebylo ve zvyku, přestože pohlavní styk před svatbou výjimečný nebyl.¹³ Žádoucími kvalitami u nevěsty bylo dobré zdraví, zručnost a dobrá pověst. Rodiče nevěsty souhlasili se sňatkem, pokud byl ženich z vážené a zajištěné rodiny.¹⁴ Snacha byla přijímána do nové rodiny jako dcera a zeť byl považován rodiči nevěsty za syna. Dalo by se říci, že tak, jako bylo umožnění sňatku gestem náklonnosti, unesení ženy bylo buď ukázkou nadřazenosti či cesta k posílení vlastního rodu a oslabení rodu oloupeného. Též se mohlo stát, že kočovnická rodina byla příliš chudá a tak si nevěstu ukradla bez postranních úmyslů. Tradičně však svatbě předcházela výběr dívky, námluvy a zasnuby. Vzhledem k tomu, že se dívky po provdání stěhovaly, ztrácela se postupně přehlednost o rodokmenu a tak bylo úkolem šamana, aby dbal na fyzickou podobnost a okolnosti narození dívky, určil, zda se ke sňatku hodí a vybral správný den pro svatbu. Již od pradávna si Mongolové všímali znamení a přidávali význam jevům na obloze, od roku 1027 používali lunární¹⁵ kalendář. S příchodem buddhismu nabyla astrologie na důležitosti při výběru příznivého dne a hodiny a lámové¹⁶ převzali roli šamanů. Začali tak být součástí různých obřadů,¹⁷ přestože přímo svatebního obřadu uzavření sňatku se nezúčastnili, pokud nebyli příbuzní novomanželů.¹⁸ Když syn dospěl do věku zralého k zasnubám, vybrali rodiče dívku, jež se jim zdála vhodná a požádali lámu aby zjistil, zda dívčin věk a datum narození jsou v souladu s chlapcovými. Bylo žádoucí, aby věkový rozdíl nepřesahoval 12 let, jinak by byli považováni za dvě různé generace. Pokud láma shledal, že je vše v pořádku,¹⁹ proběhly zasnuby, pro které určil příznivý den a hodinu.

---

¹³ Bohužel se ne vždy jednalo o dobrovolný akt.

¹⁴ PEGG, Carole, *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. University of Washington Press, 2001, str. 185

¹⁵ Cyklus 12 měsíců (lunární kalendář vychází zhruba o 11 dní kratší než nám lépe známý solární) a 12 let, každému roku náleží jiné zvíře, od roku 1747 je používán lunisolární kalendář.

¹⁶ Buddhističtí mniši, v transkripci *laam*.

¹⁷ Z'AGC'ID, Sec'in a HYER, Paul, *Mongolia's culture and society*. 1. vydání, Westview Press, 1979, str. 83

¹⁸ Prý je považováno za špatné znamení aby byl na svatbě přítomen někdo, kdo je spojován se životem v celibátu, což by mohlo negativně ovlivnit plodnost nově sezdaného páru. Ostatních částí svatby se účastnili.

¹⁹ Když bylo shledáno, že data jsou nepřející, bylo prý možno lámovi zaplatit, aby se obřad přeci jen konal.

1.4. Astrologická pravidla

Každý rok dvanáctiletého cyklu je zastoupen zvířetem: myš, býk, tygr, zajíc, drak, had, kůň, ovce, opice, kohout, pes a prase. Z toho vychází pravidla, podle kterých se lámové řídí.²⁰ Dále několik takových pravidel, která se týkají svateb, uvádím.

Za ženské roky jsou považovány býk, zajíc, had, ovce, kohout, prase; za mužské myš, tygr, drak, opice, pes a kůň. Doporučuje se, aby byli oba z páru narozeni buď v ženském nebo mužském roce. Naopak se nedoporučuje, aby se muž narozen v ženském roce oženil se ženou narozenou v roce mužském.

Za kompatibilní roky jsou považovány roky v těchto skupinách:

1. myš, drak, opice
2. býk, had, kohout
3. tygr, kůň, pes
4. zajíc, ovce, prase²¹

Za nevhodné se mezi sebou považují roky v těchto skupinách:

1. myš, zajíc, kůň, kohout
2. býk, drak, ovce, pes
3. tygr, had, opice, prase

Jestliže jsou oba z páru narozeni ve stejném roce, též to není považováno za vhodné, pokud se nejedná o rok prasete, kdy prý manželství bude šťastné a bohaté jak na majetek, tak na syny. Taktéž se dal určit správný den k vytvoření účesu nevěsty, láma vybral i správný střih a barvu svatebních šatů a radil ženichovi, aby správně odvedl nevěstu ke své rodině.²² Byly určeny také vhodné dny pro stavbu jurty a zapalování prvního ohně v novém domově.

Nepodařilo se mi zjistit, do jaké míry se takovými pravidly Mongolové stále řídí, ale otázka “Jaké máš zvíře?” myšleno v jakém roce je otázaný narozen, není neobvyklá a při výběru dne svatby je téměř bezvýhradně kladen důraz na to, aby den byl příznivý. Takovým dnem je 17. den lunárního kalendáře uprostřed podzimu,²³ dalším datem jsou například narozeniny Čingischána, které jsou připisovány na první zimní den lunárního kalendáře. Podle dat Svatebního paláce v Ulánbátaru se obecně nejvíce párů oddává mezi červencem a říjnem každého roku, nejméně

²⁰ ICANAS [online]. Ankara ©2011. [cit. 8.11.2019]. Dostupné z: shorturl.at/IIAOU

²¹ БНМАУ-ын угсаатны зүй 1, red. БАДАМХАТАН, С., Улаанбаатар, Улсын хэвлэлийн газар, 1987, str. 262

²² зөв зүг гарах (zo' b zu' g garah) = vyjít správným směrem.

²³ Tento den je mnohdy považován za nejšťastnější den v roce, mnohé Asijské země slaví tzv. Mid-autumn festival (japonsky Tsukimi, korejsky Chuseok).

však v roce opice a koně. Vzhledem k tomu, že o obzvláště příznivý den je velký zájem, musí páry, jež se nestihly včas o požadovaný termín přihlásit, zvolit alternativní datum.²⁴

1.5. Zásnuby

Tradičně byly zásnuby zdlouhavým procesem vysílání poslů s bílým koněm, *hadagem*²⁵ a dary k rodičům dcery. Tito poslové byli pohoštěni a za nepřítomnosti dívky nejprve započali rozhovor na běžné téma, než začali odříkávat specifické verše oznamující, že dcera těchto rodičů byla vyhlédnuta jako nevěsta:

<i>Buga namnaac' manaid baina,</i>	Lovec jelenů je v naší rodině,
<i>Bulga zu'ugeec' tanaid baina,</i>	Švadlena sobolích kůží je ve vaší rodině.
<i>Holyg oirtuuladag morin erdeneer,</i>	Skrze koně-drahokam, jež přibližuje věci vzdálené,
<i>Hoyor urgiig oirtuuldag h'uuhēn erdeniig guiz' irlee.</i>	Přijeli jsme žádat o dívku-drahokam, jež sbližuje dva rodokmeny.

Rodiče dívky nikdy nevyjádřili souhlas přímo, ale pobídli posly k odchodu s tím, že rozhodnutí musí probrat s příbuzenstvem. Po několika dnech vyslali svého posla s odpovědí, dary a *hadagem* k rodičům chlapce. Byla-li odpověď kladná, nastaly přípravy věna, obleků, darů a výbavy pro novomanžele. Významnou úlohu při této komunikaci mezi oběma rodinami sehrávali strýcové z matčiny strany se svou manželkou. Za svědky se vybíraly zejména ženy, především budoucí švagrové. Nevěsta tedy měla za svědka sestru ženicha, která po svatbě byla jako sestra vlastní. Podobně tomu bylo v případě ženicha. Tyto přípravy byly velmi zdlouhavé, trvaly týdny až měsíce. Pokud nastala situace, že se rodiny chtěly vyhnout vleklé a nákladné výměně darů nebo byl pár beznadějně zamilován, podle způsobu *hu'uhen bosgoh* – nechat dívku utéci, se zařídil únos nevěsty mladíkem, kdy si ji v noci odvezl na koni a za sebou zanechal jako znamení pro rodiče *hadag* uvázaný na jurtě. Po třech dnech od únosu navštívil otec ženicha rodinu nevěsty, aby byly zásnuby oficiální a již do měsíce mohla nastat svatba.²⁶ Dodnes jsou zásnuby formální příležitostí pro seznámení rodin obou stran a rituální předávání

²⁴ *Mongolian Wedding Palace to surprise couples for its 40th anniversary* [online]. The UB Post | Mongolia's leading English language news ©2016. [cit. 13.12.2018]. Dostupné z: <https://theubposts.com/mongolian-wedding-palace-to-surprise-couples-for-its-40th-anniversary/>

²⁵ Pruh jemné látky, většinou modré barvy, předkládaný na znamení úcty k příjemci daru. Bývají i bílé či žluté barvy. Převzato z buddhismu.

²⁶ PEGG, Carole, *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. University of Washington Press, 2001, str. 187

darů, stále často za nepřítomnosti nastávající nevěsty. Mezi takové dary patří například *aaruul*,²⁷ sladkosti, šňupací tabák, vodka či čaj. Rodina muže přijíždí za rodinou ženy, mezi formální přivítání patří výměna tabatěrek se šňupacím tabákem – přičichne se tabáku a tabatěrka se vrátí zpět za mírné úklony. K pohoštění je pečivo, *aaruul*, ovoce, k přípitkům při proslovech je připraven kumys²⁸ a vodka.

1 Sladké pečivo, *aaruul*, máslo, cukrovinky a alkohol

Rodiče chlapce obdarovávají rodiče dcery například lichým počtem kusů dobytka, látkou k ušití tradičního *deelu*²⁹ – obleku pro nevěstu a ženicha, stříbrný pohár či nádobou s lepidlem na znamení pevného vztahu mezi oběma rodinami.³⁰ Pokud jsou dary podávány za pronášení veršů otci dívky přijaty, pár je zasnouben.

Ve městě bývá tento zvyk zjednodušen. Nejprve se rodina chlapce ohlásí u otce dívky, její rodiče poté připraví pohoštění a rodiny se setkají. Mužští zástupci oblečení v *deelu* postupně formálně žádají o ruku dcery s *hadagem* ve vzhůru obrácených dlaních pronášením veršů, tyto *hadagy* se poté otci dívky odevzdávají a následuje předávání darů a přípitek. Občas je proces ještě více okleštěn, kdy se vypraví otec chlapce nebo chlapec za rodiči dívky požádat o ruku sám. Slyšela jsem o zasnubách, které by se daly považovat za zcela “západní” a s mongolskými tradicemi nemají nic společného. Jako první uvedu tu nejprostší – muž poklekne a se zasnubním prstýnkem požádá svou partnerku o ruku bez přítomnosti kohokoli z rodiny. I v Mongolsku se najdou páry, které si potrpí na až kýčovitou okázalost jako je žádost o ruku na svatbě svých přátel nebo překvapení nic netušící partnerky na veřejném prostranství plném náhodných kolemjdoucích.

²⁷ Výrobek ze sušeného mléka.

²⁸ Fermentované kobydí mléko s podílem alkoholu do 2%. Pokud je vyráběn z mléka kravského, které má menší obsah curů, je nápoj méně alkoholický. Mongolsky *airag*.

²⁹ Tradiční mongolský oblek.

³⁰ БАТТУЛГА, Чой, *Амар байна уу?*. Улаанбаатар, Generation Culture, 2008, str 106

2 Žádost o ruku v obchodním domě

3 Chlapeček v tradičním oděvu držící hadag

1.6. Věno

Slovo *gerleh*, které přeneseně znamená “oženit se,” by se dalo přeložit též jako “nabýt *ger*³¹,” tedy založit vlastní domácnost. Slovo *mordoh* přeneseně znamená “vdát se” a doslova by se dalo přeložit jako “jet na koni,” což značí příjezd nevěsty do rodiny ženicha, tradičně na koni. Každý novomanželský pár dostal svou jurtu. Synové, když se oženili, dostávali podíl stáda a někdy jeden z nich, často nejmladší syn, zdědil rodinné stádo a jurtu rodičů, zatímco jeho bratři založili novou rodinu se svým podílem. Tehdy dostávali plst' na novou jurtu a náradí k obstarávání dobytka a obydlí. V době socialismu si nesměly rodiny vyrábět plst' samy, proto byla dovážena z Ulánbátaru. Po roce 1990 byla vlastní výroba opět povolena.³² Dcery dostávaly jako věno výbavu do domácnosti, tj. pro východní stranu jurty – postel, matraci a povlečení, nádobí, koberce, oblečení pro různá roční období, sedlo, uzdu, bič, dekorace a šperky, rodina nevěsty též měla za úkol obstarat střechu jurty či dostávala část rodinného stáda. Pokud byla rodina dívky bohatá, odcházela do nového domova s nevěstou její pomocnice jako doprovod. V případě, že byla rodina chudá a měla dceru i syna vhodného věku, vyskytly se případy, kdy dvě takové

³¹ Tradiční mongolské obydlí, mongolsky *ger*.

³² Výrobu plsti doprovázely další rituály.

PEGG, Carole, *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. University of Washington Press, 2001, str. 188

rodiny uspořádaly dvojí svatbu a vyhly se tak předávání nákladných darů.³³ Tyto zvyky se při tradičních venkovských svatbách příliš nezměnily, stále dary bývají velmi hodnotné a patří mezi ně dobytek. Vždy se daruje lichý počet, jedná se zejména o koně a ovce, tzv. zvířata s teplým čumákem. Darování velblouda nebo kozy, tedy zvířat s čumákem studeným, je nežádoucí. U Chalchů je tradice darovat dobrého koně s uvázaným *hadagem* na znamení přízně čím dál častěji nahrazován darováním auta. U moderní svatby mnohdy věno tvoří z velké části finanční obnos – rodina ženicha vyřizuje účet za svatbu, potřeby do domácnosti a šperky či oděvy. Nově sezdaný pár by tak měl být vybaven a připraven založit vlastní rodinu.³⁴

4 Stavba jurty - pokrývání plstí

---

³³ Mnohdy se při pořádání svateb rodiny předháněly v obdarování více hodnotných darů. PEGG, Carole, *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. University of Washington Press, 2001, str. 187

³⁴ Vzhledem k nízké hustotě obyvatel je stále žádoucí, aby manželské páry měly mnoho dětí.

2. Tradiční svatba

Svatba se obvykle skládá ze tří částí: obřad v domově nevěsty, ze kterého je symbolicky unesena. Následuje přivítání nevěsty v jurtě chlapcova otce a samotný obřad uzavření sňatku v nové jurtě a končí hostinou trvající tři dny, během které přicházejí hosté. Zásnuby, vítání nevěsty, svatební obřad a hostinu doprovází po téměř celou dobu zpěv a tradiční typy provolávání. Verše, jež jsou součástí svatebních obřadů, mají nejčastěji podobu dlouhých písní – *urtiin duu* či písní krátkých. Jsou zpívány *juro'olc'em* tradičně za doprovodu *morin huuru*,³⁵ používají se však i jiné nástroje. Během hostiny se zpívají veselé písně, jejich texty zná každý nazpaměť.³⁶

5 *Juro'olc's morin huurem*

2.1. Tradice časů minulých

Podle informací ze 13. století o průběhu svatebního obřadu byla nadcházející manželce chána nasazena čelenka a šperky. Před vstupem do nové jurty prošla mezi dvěma velkými ohni jako rituál očištění, aby do manželství mohla vstoupit neposkvřena. Samotný sňatek probíhal bez

³⁵ Mongolský strunný nástroj.

³⁶ Nikdy se nezpívají písně smutné, jako o nešťastné lásce, úmrtí nebo jiné ztrátě. To by bylo špatným znamením.

větších obřadností, ale po osm dalších dní přinášeli lidé dary.³⁷ Osmý den byla uspořádána honosná hostina. Zajímavá je zmínka o svatebních smlouvách, které nechal Čingischán vydat pro své dcery poté, co byly provdány, a které jim měly zajistit jejich práva. Perské a čínské kroniky uvádějí výroky Čingischána na svatbách svých dcer, úryvkem z takových proslavů při svatbě dcery Altani, kterým ustanovil rovnost mezi ženichem a nevěstou, je:

*“Když se na dvouosém voze zlomí druhá osa,
vůl jej neutáhne.
Pokud se dvoukolovému vozu ulomí druhé kolo,
nemůže se vůz hnout.”*³⁸

Mongolsko bylo socialistickým státem mezi lety 1924 – 1992, během kterých nastalo mnoho změn. Popis následujících tradic je z doby před rokem 1924 a vychází zčásti z knih *Mongolia's culture and society* a *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. Uvedená pasáž obsahuje přeložené ukázky pronášených veršů, které se vyskytují u Chalchů.

Poté, co byl lámou určen vhodný den pro započetí svatby, byla tato skutečnost oznámena všem hostům a když takový den nastal, vypravil se ženich s doprovodem k domovu nevěsty. V tento čas byla nevěsta obdarovávána svými přáteli a příbuznými, dary tvořily převážně šperky, oblečení a peníze. Když se ženichova výprava přiblížila, byla mu cesta nejprve zahrazena člověkem držícím krokev. Zahrazen též býval vchod jako symbol odvádění nevěsty proti její vůli.³⁹ Následoval rituální dialog, kdy se dohadoval mluvčí – vypravěč rodiny nevěsty se stranou ženicha, že jej nevpustí a vypravěč ženicha namítal, že zůstat přeci musí. Takové dohady jsme mohli pozorovat již při žádosti o ruku. Proto hráli vypravěči tak významnou roli – přestože se nesl rozhovor v naoko neformálním duchu, byl veden formou důmyslných rýmů a mluvčí se navzájem snažili nachytat změnou tempa a rýmů. Obzvláště důležité byly tyto verše pro rodiny vyššího postavení, čímž prokazovali svou váženost a součástí textu bylo opěvování takového rodu. Nakonec byl ženichovi vstup umožněn a následovalo předávání darů rodičům nevěsty. Tradicí bylo, že rodina nevěsty pozvala příbuzné, sousedy a lámu, aby obětovali a přivítali ženicha s výpravou.⁴⁰ Po přivítání započal láma či *juro'olc'* iniciační fázi přechodného rituálu

³⁷ Troufám si odhadnout, že celkové množství lidí, kteří se na svatbě vyskytli, bylo v řádu mnoha set až tisíců.

³⁸ WEATHERFORD, Jack, *The Secret History of the Mongol Queens: How the Daughters of Genghis Khan Rescued His Empire*. dotisk, Broadway Books, 2011, kap. 2

³⁹ PEGG, Carole, *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. University of Washington Press, 2001, str. 194

⁴⁰ PEGG, Carole, *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. University of Washington Press, 2001, str. 194

písni *Tu'men eh*, kterou následovaly další dlouhé písně.

Úryvek *urtiin duu Tu'men eh*⁴¹:

V období deseti tisíců dobrých požehnutí,
v tento náhodný den klidu a dobročinnosti,
jako symbol osudu věčností uplynulých a věčností nadcházejících,
cestujeme z místa vzdáleného.

Jménem otce, matky a příbuzných ženicha,
v souladu s tradicí našeho lidu,
vyzýváme, aby váš zeť uchopil dobrou, ostrou zbraň,
nosil pevné, silné brnění,
aby se poklonil rodičům a příbuzným nevěsty.

Nyní nejprve předkládáme Buddhovi, kterého uctíváte:
krásnou lotosovou lampu a vonné kadidlo,
dlouhý *hadag*, osm drahokamů vnějších a sedm drahokamů vnitřních,
hebkou bílou ovci vybranou z našich milovaných stád,
sušené ovoce vybrané v prvotřídní kvalitě.⁴²

Za účelem dokončení obřadu manželství
a zajištění věčného požehnutí jejich budoucnosti,
všem příbuzným a přátelům zde shromážděným nyní předkládáme
svatý bílý *hadag*, který sestoupil z nebe,
kumys a víno, které jsou nejchutnějšími pokrmy.

Radujeme se z oslavy věčné radosti páru,
přicházíme, abychom od něj dostali krásnou mladou nevěstu
a od vás přijali milosrdenství a lásku.

Zde se modlíme, aby mladý pár vždy užíval “deseti nejlepších požehnutí“,
těž štěstí a pohodu.

Ať se všechna jejich přání a naděje splní.
Ať tento požehnaný vztah pokračuje navěky.

Načež otec ženichovi žehnal a naoplátku jej obdarovával za slov:

Při této požehnané příležitosti a v tento příznivý den,
chceme vyslovit požehnutí našim ctěným hostům a našemu zeti.
Ať rodina a majetek našeho zetě prosperuje,
ať jejich zásoby překypují.

Nyní tě oblékáme od hlavy k patě do skvostného oblečení,
skvělého brnění a helmy.
Usazený na rychlém a silném koni,
drže zlatý luk a stříbrné šípy.

⁴¹ Dlouhá píseň *První z deseti tisíců*.

⁴² Zde lze pozorovat vmísení buddhismu.

Přejeme vám bohatou budoucnost,
ať se vaše požehnání každým dnem násobí.
Vy, naši přátelé, jste přišli s hlubokým přání
dokončit svatební obřad, kde jsou spojeni nevěsta a ženich.

Přejeme, ať všechna vaše požehnání a přání
jsou udělena novému páru,
aby obdržel nejvyšší požehnání z nebe
a užívá nevyčerpatelné štěstí.

Nyní vám, naši vážení hosté, předáváme nebeský *hadag*
a kumys - nejchutnější pokrmů a nápojů.⁴³

Jako dar přivázel ženich koně, kterého otec dívky mohl odmítnout a namísto něj si vzít koně
ženicha.

Mladík dostal od otce nevěsty ovčí kotník, ze kterého stáhl maso jež vložil do speciálního
hadagu a zastrčil si jej do náprsní kapsy *deelu*, do opasku mu byl vložen červený korálek. Tím
započala další fáze výměny darů a hodování.⁴⁴ Po velké hostině se odebíral ženich s
doprovodem zpět ke svému domovu a odváděl si nevěstu, kterou vyprovázela její družina a
zbytek rodiny jim žehnal zatímco se snažili zadržet slzy. Ty by totiž byly zlým znamením. Po
odchodu se zbytek rodiny dívky navracel k hostině doprovázené radostným zpěvem.

Odchod dcery vyprovázely verše:

Dcero naše, otec tvůj je jako nebe
A matka tvá je pro tebe jako země.
My, tvoji rodiče a příbuzní, udělujeme ti hojné dary.
Tímto prohlašujeme, že tento příznivý den byl vybrán tak,
Aby ti přinesl velké štěstí budoucí.
V souladu s nařízeními národa a tradicí lidu
Jsme se rozhodli, že ty, naše milované dítě, půjdeš v dále,
Býti potomkem obou rodin po vzájemné dohodě.
Ty, dítě mé, srdce mé, duch můj, slyšíš mě!
Han-kard zakládá své hnízdo na vysoké hoře.
Když jsou křídla a peří mladého ptáka zralá,
Odlétá do *Hat-Tenger*.⁴⁵
Dcero, s láskou vychovávaná
Dle zvyků lidu,
Se také musíš provdat do vzdáleného rodu
A být jejich potomkem.
Jako se kameny strmých a pevných vrcholů
Rozpadají pod kopyty tažných koní,

⁴³ Z'AGC'ID, Sec'in a HYER, Paul, *Mongolia's culture and society*. 1. vydání, Westview Press, 1979, strana 84

⁴⁴ PEGG, Carole, *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. University of Washington Press, 2001, str. 195

⁴⁵ Nebe.

Musí být naše dcera, jako kulatý klenot,
Vychovaná rukou nás, jejích rodičů,
Oddána do vzdáleného rodu.
Ó, naše milovaná dcero,
Přestože železo a ocel jsou silné,
V žáru ohně se ohnou.
Přestože tok řeky Gangy je silný,
Musí se poddat tvaru Země.
Stále se opatruj a měj srdce otevřené.
Takto můžeš být přáteli s lidmi zvenčí a ctěná těmi uvnitř.⁴⁶
V ctnosti vytrvej a s ostatními se nehádej,
Tak budeš svým manželem milována
A ostatními chválena, navěky.⁴⁷

Tak, jako se poměřoval důvtip vypravěčů, zkouškám se nevyhli ani ostatní svatebčané. Mezi takové patřil test síly ženicha, kdy družičky podaly ženichovi uvařený ovčí krk a požádaly ho, aby jej zlomil rukama a svou sílu tak vyzkoušel. Aby ženicha potrápily, vložily do krku železnou tyčku. Pokud mu o tom nikdo neřekl a sám tento zvyk neznal, krk zlomit nedokázal a musel snášet posměšky na svůj účet. Další hrou byl závod, ve kterém doprovod nevěsty soutěžil s doprovodem ženicha, kdo z obou dorazí k ženichově rodině jako první. Někdy chytili koně ženicha nebo mu sebrali bič, který zahodili. Musel se tak zastavit, aby ho zvedl a byl tím zpomalen. Občas ženich připravil hostinu v blízkosti svého domu, takže doprovod nevěsty byl povinen se zastavit a podílet se na jeho pohostinnosti, což dávalo ženichovi šanci dorazit domů jako první. Tradiční únos nevěsty měli na starost silní mladíci z ženichova průvodu, jež se snažili zmocnit nevěsty, kterou držely její družky a nařikaly.⁴⁸ Jiným zvykem je poměřování síly účastníků svatby. Po obřadu se pokračuje v hodování a popíjení, což leckdy vede k dobré náladě a rozvernosti mužských účastníků, kteří poměřují síly zápasením.

Během obřadu se na ruce nevěsty navlékl bílý návlek a třikrát se klaněla, nejprve bohu ohně, poté tchánovi a naposled tchýni. Při poklonách se pronášela přání.

V dávných dobách nosila nevěsta závoj přes obličej, který byl symbolicky odhrnut. Tento zvyk se proměnil v tradici odhrnování závěsu, která se provádí po skončení svatební hostiny, kdy všichni hosté odejdou dříve, než se novomanželé odeberou na lože. Závěs je umístěn ženami před postel novomanželů a na rituál dohlíželi rodiče ženicha i nevěsty.⁴⁹ Ti se dostavovali třetí den, do té doby zůstával otec po únosu nevěsty ve svém domově. Matka dříve dívku vyprovázela, tento zvyk postupně zanikal.

---

⁴⁶ Myšleno uvnitř a vně vlastního sociálního kruhu.

⁴⁷ Z'AGC'ID, Sec'in a HYER, Paul, *Mongolia's culture and society*. 1. vydání, Westview Press, 1979, strana 86

⁴⁸ PEGG, Carole, *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. University of Washington Press, 2001, str. 198

⁴⁹ PEGG, Carole, *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. University of Washington Press, 2001, str. 201

Dlouhá píseň *Alia S'arga*⁵⁰ bývá věnována nastávající snaše a má přinést poučení do života. Objevují se v ní obrazy koně, které symbolizují idylickou představu společenského fungování manželky. Mongolové mají úctu k vyřčenému slovu, k rodičům a starším lidem obecně.⁵¹

*Alia s'arga c'in' omgolon,
Amiig n' tataz' mordoROI.
Aav eez'iinhee zarligiig,
Hu'leen hu'ndelz' suugaarai.*

Tvůj hravý plavák je nespoutaný
Vyraž na něm s přitaženými otěžemi.
Slovům svých rodičů naslouchej
A následuj je s úctou.

*Erh s'arga c'in' omgolon,
Emeeliig n' c'angatgaz' mordoROI.
Egc' du'u nar olon bii,
Evig dagaz' yavaarai.*

Tvůj silný kůň je nespoutaný,
Vyraž na něm s upevněným sedlem.
Máš mnoho sester,
Nechť jste přáteli.

*Torgo magnag huvcasaa
Toostol u'rgu'i o'msoorei
Tovc'lon helsen u'giig min'
Dotroo bodoz' suugaarai*

Nos své šaty z hedvábného brokátu,
Nedovol, aby se zašpinily.
Má stručná slova
Měj pořad na paměti.

*Horgoi torgon huvcasaa
Hol yavahdaa o'msoorei
Hovloh uls olon bii
Hoyortoi bodoz' suugaarai*

Své šaty z brokátu a hedvábí oblékej,
Vydáš-li se na cestu dalekou.
Mnoho je pomluvačných lidí,
Zvaž vždy pohled obou stran.

Verše této písně též zakončovaly hostinu a svatba tím byla u konce.

*Huur limbeer nairalbai,
Hurimiin z'argal ho'gz'ivei.
Huragsan olon ta nartaigaa,
Hugatsaanii ajaga barijaa.
Oroi bu'rii bolboi
Airag sarhad hurts bii,
Olnoor nairlasan ta nartaa,
Nairiin u'dleg medu'ulij.*

Oslavovali jsme za doprovodu *morin huuru* a flétny,
Radost ze svatby byla všudypřítomna,
Vám všem, kdo jste se zde sešli
Na závěr číši pozvedám.
Nadešel večer,
Kumys a destiláty jsou velmi silné,
Vám všem zde oslavujícím,
Oznamuji, že je čas slavnost ukončit.

2.2. Svatební obřady

Během následujícího popisu vycházím především z rozhovorů se dvěma informantkami, z nichž první mi vyprávěla o svatbě její babičky, popsala obvyklý průběh tradičních svateb a ze záznamů pořízených informantkou druhou, jež se několika tradičních svateb účastnila. Díky

⁵⁰ Hravá světelná zátoka.

⁵¹ PEGG, Carole, *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. University of Washington Press, 2001, str. 197

tomu, že též studuje mongolský jazyk a kulturu, mi byla schopná vysvětlit některé úkony. Četnost takových úkonů jsem konzultovala se spolubydlícím, který se svatebních obřadů účastnil jako fotograf.

Měsíc před svatebním obřadem je uspořádána recepce pro nevěstu a její rodinu. Při této příležitosti se pořádá hostina, během které jsou podávány především mléčné výrobky a příbuzní přináší nevěstě dary. Rodiče ženicha se hostiny neúčastní, ale je přítomen jeho strýc z matčiny strany se svou manželkou, kteří též nesou nevěstě dary. Po hostině připravují rodiče ženicha novou jurtu, především plst', zatímco rodiče nevěsty chystají střechu jurty a její vybavení.

Svatební obřad se obvykle skládá ze tří částí: obřad odloučení v domě nevěsty, obřad přivítání nevěsty a samotný svatební obřad uzavření sňatku včetně hostiny trvající tři dny.

Obřad uzavření sňatku probíhá v nové jurtě, kterou staví za pomoci mužských příslušníků rodiny ženich ráno předtím než se vydá pro nevěstu, a kde bude s manželkou bydlet. Ženy mezitím obstarávají dobytek. Nová jurta je umístěna jihovýchodně od jurty otce ženicha, vchod směřuje též na jihovýchod. Postel se slavnostně staví později s rodinou nevěsty do nové jurty, jež se dále vybavuje a zdobí výbavou, kterou zajistila rodina nevěsty a dary – nábytkem, obrazy, koberci, nádobím a podobně.

Skupina pověřená přivedením nevěsty, se ženichem v čele, se vydává k dívčinu domovu. Přináší vařené skopové maso, kumys, vodku, sýr, hedvábí a *hadag*. Rodiče nevěsty smíchají vlastní kumys s tím, který přinesli rodiče ženicha. Smíchání kumysu obou rodin symbolizuje vytvoření pouta mezi rodinami chlapce a dívky.

Po pohoštění a přípitku nejstarší snacha z rodiny nevěsty oznamuje, že je čas odebrat se k domovu ženicha. Karavana naložená věnem a dárky se vydává směrem k novému bydlišti nevěsty. Nábytek a další dary je třeba uspořádat v nové jurtě před příjezdem nevěsty v den obřadu uzavření sňatku. Rodiče nevěsty tedy připravují postel, polštáře, matraci, různá náčiní, stojany, konvice, pánve a prošívané plst'ové koberce. Dále dostává dívka sedlo, uzdu, bič a oblečení.

Odchod dcery symbolizuje předstíraná hra, při které pověřený muž, narozený v roce kompatibilním s rokem nevěsty, ji za úsvitu přijde unést. V tu chvíli se nevěsta a její vrstevnice, které ji drží a odmítají ji nechat jít, se začnou přetahovat s mužem. Nevěstu však neudrží, je unesena.

Během očekávání příjezdu nevěsty se zapichuje před jurtu klacek, na němž je uvázán bílý *hadag*. Pod ním se pálí *arc*⁵² a sedí zde starší z rodiny, kteří se nevěnují jiným přípravám, někdy za zpěvu písní. Když se objeví nevěstin předvoj na koních, následován dívkou se svým

---

⁵² Bylina používaná jako kadidlo.

doprovodem,⁵³ jsou přivítáni rozstříkáním mléka a vodky a nádobou plnou mléčných výrobků, někdy se rozhazují zrnka na znamení dlouhého života.⁵⁴ Rozstříkávání mléka a vodky do světových stran je nejčastější formou obětování. Jakmile dorazí nevěsta, je před novým gerem rozložena bílá plst'. Občas jsou zapáleny dva ohně, mezi kterými pár prochází, čímž jsou symbolicky očištěni.

6 Rozložení plsti při vítání nevěsty

Starší provdané ženy z rodiny ženicha se ujmou nevěsty a splétají jí vlasy pronášejíce slova chvály nad krásou nevěsty a přání štěstí a lásky. Dále ji zdobí náušnicemi, čelenkou a na temeno hlavy jí posazují klobouk. Když je nevěsta připravena, je jí nabídnut stříbrný pohár s kumysem podávaný oběma rukama na *hadagu* k přípitku, načež může vstoupit do jurty rodičů ženicha následována svým doprovodem. Navzájem si s rodinou ženicha vyměňují tabatěrky se šňupacím tabákem za všedního rozhovoru o cestě, dobytku a počasí.

Na začátku obřadu je nevěsta uvedena do jurty starší provdanou ženou a přináší *hadag* a mléčné výrobky, které podává svému tchánovi. Poté jsou jí obaleny ruce bílým *hadagem*. Obětuje *arc* ohni v kamnech uprostřed jurty, přičemž se mu uklání. Nevěsta nabízí rodině ženicha čaj s mlékem a pronáší se přání všeho dobrého. Když zúčastnění přání pronáší, nevěsta se ženichem

⁵³ Správně by měl být počet lidí doprovázející nevěstu lichý.

⁵⁴ PEGG, Carole, *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. University of Washington Press, 2001, str. 207

mají položenou pravou dlaň na dlani levé obrácené vzhůru a poklání se hlavou.⁵⁵ Ohni se též obětuje kus tučného masa ze zad a ocasu ovce. Mongolové věří v boha ohně, proto jsou kamna často první věcí, která se do nově postavené jurty umísťuje, aby se zajistilo štěstí. Po tomto přivítání se sjíždějí hosté a rodiny se přesouvají do nové jurty novomanželů k obřadu uzavření sňatku. Množství hostů závisí na preferencích rodiny, ale běžně se jí účastní několik desítek lidí. Před vstupem do nové jurty si příchozí namočí prst ve sříbrné nádobě s kumysem a označí látku nad vchodem do jurty jako požehnání, napije se z nádoby a vchází dovnitř. Při vstupu do jurty je třeba práh překročit, nikdy se na něj nešlape. Zde nevěsta zapaluje první oheň v nových kamnech a vaří čaj s mlékem, který opět nabízí nejprve otci ženicha, poté svému otci, pokud je přítomen⁵⁶, následně matce ženicha a matce své, dále zbytku osazenstva.⁵⁷ Usazení v jurtě má svůj řád, ženich stojí na severozápad, vedle něj je svědek, dále jeho otec a matka, vedle kterých jsou jeho příbuzní a přátelé. Nevěsta stojí vlevo od manžela, vedle ní je její svědek, její rodiče, vedle kterých jsou její příbuzní a přátelé. Ženy sedí na pravé straně, muži na levé. Místo mezi nimi, naproti vchodu, je prostor pro oltář, sedí zde tedy nejváženější a nejstarší členové rodiny. Uprostřed jurty jsou stoly připravené k hostině. Obřad zahajuje buď láma, nebo *juro'olc'* – obřadník hrající na *morin huur* zpěvem dlouhé svatební písně. Poté si pár vymění snubní prsteny a následuje předávání darů s *hadagem*, které novomanželé přebírají. Když dar převezmou, dotýkají se úklonem daru čelem a dárce může přičichnout⁵⁸ či políbit tvář novomanželů. Na straně jurty je na krokev umístěna látka, za kterou se zavěšují peníze⁵⁹ a *hadag* a opět se dar žehná prstem namočeným v kumysu. Tím je obřad uzavření sňatku zakončen a plynule přechází v hostinu, jež zpravidla trvá tři dny. Hlavním chodem je *horhog* – skopové maso vařené s brambory, mrkví a cibulí, pro který se den před svatbou bourá ovce a využijí se téměř všechny její součásti. Na stole nesmí chybět cukrovinky a mléčné výrobky jako je *aaruul* a máslo. Ty bývají aranžovány v mísách se sladkým pečivem a kostkami cukru. Též se mnohdy podává polévka s masem, zeleninou a domácími těstovinami či knedlíčky *bans'*, plněnými masem a cibulí. Mezi obvyklé nápoje patří kumys, čaj s mlékem a vodka. Hodování je doprovázeno zpěvem a po velmi klidném obřadu se formální atmosféra rychle uvolňuje. Není

---

⁵⁵ V Mongolsku se dary přebírají buď oběma rukama dlaněmi vzhůru, nebo pravou rukou. Převzít dar pouze levou rukou je neuctivé. Proto takto přijímají i dar slovní.

⁵⁶ Otec tradičně stále zůstává ve svém domově a na svatbu se vydává až třetí den.

⁵⁷ PEGG, Carole, *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. University of Washington Press, 2001, str. 207

⁵⁸ Pro Mongoly je takové přičichnutí jako důvěrný polibek na tvář nebo čelo.

⁵⁹ Mongolská měna tu'grig je dnes již výhradně v bankovkách, snadno se tedy zavěšuje jakýkoli obnos.

divu, zvykem je alespoň třikrát připíjet na svatebčany.⁶⁰ Hostina bývá zakončena tradiční dlouhou písní vyzývající hosty k odchodu.

7 Horhog a brambory

8 Nevěsta s členkou, mísy s aaruulem

Svatební provolávání a písně jsou poetické a rytmické a pojednávají o významu manželství, učí své posluchače dobrému chování, etice a morálce a vychvalují matku nevěsty. Pro každý svatební rituál jsou určeny specifické verše a ty z nich, které promlouvají k nevěstě, kladou důraz na sounáležitost manželů a zásadní význam manželství. Při hostině, která je uspořádána těsně před odjezdem nevěsty je účelem vyprovodit nevěstu, přestože mají rodiče těžká srdce:

Přestože proud řeky Gangy je silný,
teče ke svahu hory.
Přestože když ocel je dostatečně pevná,
poddá se v žáru ohně.

Tyto verše posluchačům připomínají nutnost dodržovat zákony života, ve kterých je vše ovládáno přírodním zákonem. I mláďata zvířat opouští své rodiče a odebírají se do vzdálených krajů.

Při příchodu nevěsty do nové jurty se proklamují následující verše, vysvětlující důležitost manželství a rodinného pouta:

Říká se, že existuje spřízněnost bez setkání,

⁶⁰ Podobný popis se objevuje i v knize *In The Empire of Genghis Khan: A Journey Among Nomads* ze které sice vůbec nečerpám, ale kde autor humorným způsobem popisuje zážitky z účasti na tradiční svatbě, které potvrzují mé vlastní poznatky. Zmiňuji ji zde proto, že mi byla inspirací při výběru téma práce.

STEWART, Stanley, *In the Empire of Genghis Khan: A Journey Among Nomads*, editováno. Flamingo, 2010

Je to osud podle vykonaných skutků.
 Říká se, že lze kráčet bez tréninku,
 Je to dar z nebe.
 Přestože je těžké vystoupat na čtyři hory s bílými vršky,
 Je tu snadná cesta.
 Čtyřicet lidí je mnoho,
 Vzešli ze čtyř rodičů.
 Bílé mraky proplouvají vzduchem,
 Jsou propojeny vodou.
 Tvorů je na světě mnoho,
 Spojuje je přízeň.⁶¹

Verše tohoto svatebního požehnání – *Hurimiin juro 'ol* má v povědomí téměř každý, často se jejich část objevuje na svatebních oznámeních a přáních.

Амраг хосын хайрын сэтгэлээс мандах
 Алтан шаргал зүстэй наран юм шүү
 Аавын охиныг хайрлан жаргана гэдэг чинь
 Алаг энэхэн хорвоогийн жаргалан юм шүү

Zlatisté slunce
 vycházející z lásky mileneckého páru
 Zahrnout láskou něčí dceru je přeci štěstí
 tohoto rozmanitého světa

Уйлах инээх үедээ ч цугтаа байж
 Унах босох үедээ ч хамтдаа байж
 Үрсийнхээ дуунд хайрын илч нь нэмэгдээд
 Өргөө цагаан гэртээ төвшин сайхан жаргаарай

Bud'te spolu v radosti i smutku
 Bud'te spolu v dobrém i ve zlém
 Hlas vašich dětí znásobí žár lásky
 Ve své bílé jurtě bud'te vždy šťastni

Энхрий хосын янаг зүрхнээс ургасан
 Ээдэм цагаан өнгөтэй саран юм шүү
 Ээжийн охиныг түшиж жаргана гэдэг чинь
 Эргэх цэнхэр дэлхийн жаргал юм шүү

Krásný bílý měsíc
 Vzešlý z něžného srdce zamilovaného páru
 Být laskavou podporou něčí dcery
 je přeci obrovským štěstím na otáčejíci se
 modré zeměkouli

Уйлах инээх үедээ ч цугтаа байж
 Унах босох үедээ ч хамтдаа байж
 Үрсийнхээ дуунд хайрын илч нэмэгдээд
 Өргөө цагаан гэртээ төвшин амгалан жаргаарай

Bud'te spolu v radosti i smutku
 Bud'te spolu v dobrém i ve zlém
 Hlas vašich dětí znásobí žár lásky
 Ve své bílé jurtě bud'te vždy šťastni

Хайртай хосын аясыг дагаж эргэсэн
 Хатан сүйхэн хээтэй орчлон юм шүү
 Ханийн энгэр түшиж жаргана гэдэг чинь
 Ханагар баян амьдралын жаргал юм шүү

Svět ozdobený mužským a ženským
 ornamentem
 kopíruje melodii zamilovaného páru
 Štěstím naplněného života
 je přeci moci se opřít o hrud' chotě

⁶¹ *Mongolian Wedding* [online]. Mongolian Store | Hat | Boots | Yurt | Morin Khuur | Clothing ©2020 Mleat, Inc. [cit. 07.06.2020]. Dostupné z: <https://mongolianstore.com/mongolian-wedding/>

Уйлах инээх үедээ ч цугтаа байж
Унах босох үедээ ч хамтдаа байж
Үрсийнхээ дуунд хайрын илч нэмэгдээд
Өргөө цагаан гэртээ төвшин амар жаргаарай

Өвөг дээдсийнхээ ёсыг дагаж
Өөдөө ассан галаа бадрааж
Өрх гэрийнхээ үүдийг татаж
Өлгийтэй үрийнхээ дууг сонсохоор

Айл болж буй хосууддаа
Тоонот гэрээ барьж
Тогтуун жаргалтай амьдар юу
Тулгандаа галаан бадрааж
Түвшин жаргалтай амьдар юу
Өргөө гэрээн барьж
Өнөд жаргалтай амьдар юу
Үүрдийн ариун хайраар
Үрсээ өсгөн мөнхөр юу
Ховор эрдэнийн үнэтэй
Залуу сайхан нас
Хосоор амьдрах жамтай
Замбуу тивийн ёс
Урьсан бидний ураг батжиж
Уригдсан зочдын өлмий бат оршиг
Насанд энхжин, жарган дэлгэрэхийн
Хишиг буян, ерөөлийг айлтган
Наран хотолсон халуун голомтдоо
Хүндэт зочдоо өөдөө залъя

Bud'te spolu v radosti i smutku
Bud'te spolu v dobrém i ve zlém
Hlas vašich dětí znásobí žár lásky
Ve své bílé jurtě bud'te vždy šťastni

Tradice svých předků dodržujte
Rozpalte svůj oheň, hořící směrem vzhůru
Dveře své domácnosti zavírejte
Abyste uslyšeli hlásek svého dítěte v
zavinovačce
Mladomanželským párům
Postavíme jurtu se šťastným oknem
Aby v ní žili šťastně a spokojeně
Ve svém krbu rozdělte oheň
Žijte šťastně a spokojeně
Postavte si jurtu
A žijte šťastně a spokojeně
Ve věčné čisté lásce
Své děti vychovávejte
Krásné mládí
Cenné jako vzácný klenot
Soužití v páru je dáno
Tradici pozemského světa
Rod nás, hostitelů, budiž pevný
Necht' štěstí provází pozvané hosty
S přáním trvalého klidu a míru,
štěstí a dostatku
Zvu vzácného hosta na počestné místo
ve sluncem zalitým teplém domově

Zcela očividně jsou tradice redukovány, avšak mnohé se stále dodržují: odchod dívky do rodiny ženicha, únos nevěsty, symbolika lichého čísla a bílé barvy, obětování ohni a poklony, výměna darů, rozdělování jídla podle statusu a věku osob a zpěv dlouhých písní. Některé jsou v pozměněné formě, například místo na koni přijíždí nevěsta v autě. Záleží též na každé rodině, které tradice zakomponuje.⁶² Také pokud je jeden z novomanželů z jiného etnika či *ajmagu*,⁶³ jsou chalchské tradice modifikovány nebo zcela nahrazeny jinými.

2.3. Tradiční oděv a šperky

Při svatebním obřadu nosí Mongolové oblečení s dlouhým rukávem, které zakrývá ramena. Dlouhé rukávy a zakrytá ramena představují pro pár dobrý a úplný život. Tradičním oblekem je *deel*, často v barvě modré, ale i v jiných, jako je žlutá, bílá, zelená či červená. Tyto barvy mají

⁶² Základní struktura svatby se nemění, avšak některé rodiny provádí mnoho rituálů, například zatarasení vchodu před ženichem, únos nevěsty a dále, jiné rodiny toto vynechávají.

⁶³ Územně největší správní jednotka Mongolska.

symbolický význam:

modrá – barva oblohy, je symbolem věčnosti

zelená – barva země, je symbolem moudrosti

bílá – barva mléka, je symbolem čistoty

červená – barva ohně, je symbolem prosperity

žlutá – barva slunce, je symbolem radosti⁶⁴

Slavnostní *deel* bývá bohatě vyšíván a podle ročního období se liší použitý materiál. *Deel* pro letní období je z lehké látky, na zimu je podšíván ovčí kůží či pevnou bavlnou. Muži *deel* v pase převazují buď opasky dlouhým kusem látky nebo hedvábí, mnohdy v kontrastních barvách. Tak se jim tvoří na hrudi praktická kapsa, kde uchovávají například tabatěrku. Ženy jsou opásány nenápadněji. K *deelu* patří pokrývka hlavy, slavnostní klobouky měly specifický tvar a barvu korespondující s *deelem*. Každý klobouk byl dříve bohatě vyšíván hedvábím, sametem, ornamenty, kožešinami a dokonce i drahými kameny. Některé měly dlouhé střípce a červené pruhy se nechávaly buď třepotat ve větru, nebo uvazovaly. Dnes jsou velmi často nahrazovány klasickými slaměnými klobouky, které nosí muži i ženy. K tomuto oděvu též patří vysoké kožené boty se vzhůru zahnutou špičkou.⁶⁵

9 Tradiční oděv, klobouky, špěrky a boty

10 Deel a moderní klobouky, výměna tabatěrek

⁶⁴ *Mongolian Symbolisms in Daily Life* [online]. Discover Mongolian Tours ©2020. [cit. 24.6.2020]. Dostupné z: <http://www.dmd-mongolie.com/en/2020/06/09/mongolian-symbolism/>

⁶⁵ *Mongolian Traditional Clothes* [online]. Discover Mongolia Travel © 2004 [cit. 08.05.2020]. Dostupné z: <https://www.discovermongolia.mn/about-mongolia/culture-art-history/mongolian-traditional-clothes>

Dříve vlasy dívky rozdělily pověřené ženy na počátku svatebního obřadu na dvě části a nasadily spony *hacv'aar*.⁶⁶ Tento účes značil změnu jejího rodinného statusu ze svobodné dívky ve vdanou ženu. K účesu patřily další šperky, jako náušnice a čelenka, vyráběné ze stříbra. Ty se používají dodnes, avšak převážně v daleko prostší podobě, místo používání spon se vlasy zaplétají, většinou do jednoho či dvou copů, a k uvázání se často používá bílá stuha značící čistotu. Lidem po celém světě může být tradiční oblek nevěsty povědomý díky tomu, že inspiroval kostým jedné z hlavních postav ve filmu *Hvězdné války: Epizoda I - Skrytá hrozba*.⁶⁷ Původně se takto oblékaly královny a urozené ženy.

11 Chalchská královna a Natalie Portman ve filmu *Hvězdné války: Epizoda I – Skrytá hrozba*

Přestože na venkově někteří lidé prsteny nenosí a v rodině se ví, kdo je svobodný a kdo ne, mají prsteny velmi symbolický tvar a jsou buď ve zlaté nebo stříbrné barvě. Žena nosí prsten na prsteníčku levé ruky na znamení, že svého muže chová v srdci. Muž nosí prsten na prsteníčku pravé ruky na znamení síly jejich společného života. Snubní prsten ženicha má zkřížené dvě koruny. Tvar mužského prstene je kulatý, připomínající jurtu, který má kruhovou střechu, jež se nazývá *toono*,⁶⁸ jako symbol toho, že manžel chrání svou manželku a rodinu. Prsten ženy má

⁶⁶ PEGG, Carole, *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. University of Washington Press, 2001, str. 200

⁶⁷ *Stars Wars: Amazing connections of an epic space saga with Mongolia* [online]. Mongolianz. ©2020 [cit. 08.07.2020]. Dostupné z: <https://www.mongolianz.com/post/2020/06/19/stars-wars-amazing-connections-of-an-epic-space-saga-with-mongolia/>

⁶⁸ Kruhový otvor ve střeše jurty.

tvár čtverce, který je podobný tvaru podpůrného jurtového sloupu *bagana*, což má představovat sloup, který drží střechu jurty. To symbolizuje, že manželka podporuje svého manžela. Dva kruhy uvnitř prstenu symbolizují pár, zatímco tři vnější představují pevné pouto k rodičům, sourozencům a příbuzným. Dva zkřížené symboly ve tvaru koruny znamenají, že pár bude žít spolu šťastně až na věky. Čtyři body ve směru světových stran na obou prstenech značí, že pár společně překoná jakoukoli překážku.⁶⁹

12 Snubní prsteny

2.4. Obrazy

Jedním z neznámějších mongolských obrazů zachycujících přímo svatební den je *Jeden den v Mongolsku* malíře Balduu S'arava, který vykresluje společenský život a podmínky Mongolska 19. století z historických, etnografických a náboženských perspektiv, zachycuje i procesí svatebčanů.⁷⁰ Dalším takovým obrazem je *Den svatby* malíře Tserendorz'e.

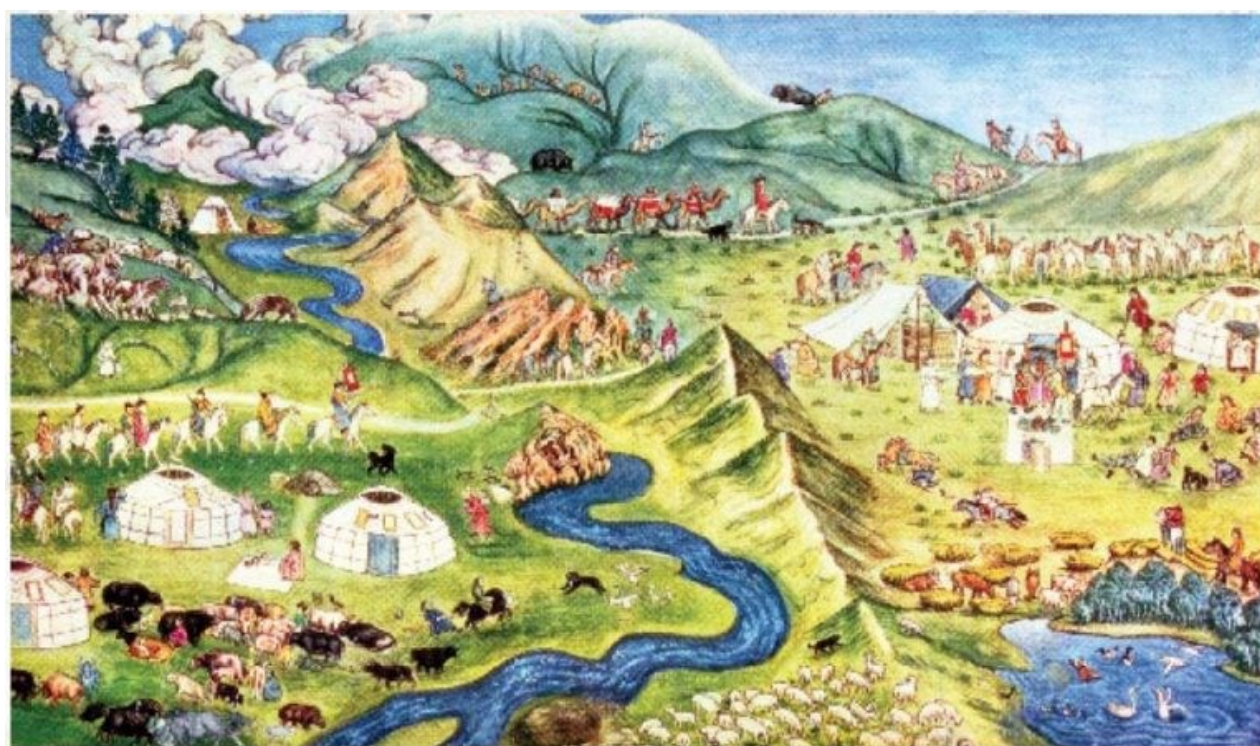
Přestože rodina je velmi častým námětem umělců, obrazů zachycujících přímo tradiční mongolskou svatbu jsem našla opravdu málo. Pokud se ale vyobrazuje mongolská dívka či matka, mnohdy má účes a oděv typický dříve pro královnu, později pro nevěstu, což lze spatřit například na obraze *Existence* soudobého umělce Batto'ra.

⁶⁹ *Mongolian Wedding Ceremony* [online]. Mongolmom ©2014. [cit. 18.9.2019]. Dostupné z: <https://mongolmom.blogspot.com/2014/10/mongolian-wedding-ceremony.html>

⁷⁰ V lepším rozlišení například zde: shorturl.at/cdksk

13 Jeden den v Mongolsku (1911-1912)

P.Tserendorj. "Wedding ceremony" 1967.

14 Den svatby (1967)

15 Existence (2020)

3. Moderní svatba

Moderní svatba se nejčastěji odehrává ve svatebním paláci, ze kterého se přesouvá do restaurace či domova jedné z rodiny, kde pokračuje hostinou. V případě, že svatba probíhá v jiném než hlavním městě, koná se obřad například v kulturním centru či přímo v restauraci a hosté rovnou zůstávají na zábavu. Mezi moderní svatbu řadím i takový obřad, který se odehrává na venkově, ale opomíjí většinu tradic specifických pro Mongolsko.

3.1. Přípravy a průběh obřadu

Pro výběr data svatebního dne platí pravidla astrologického kalendáře, ale vzhledem k tomu, jaký je o obzvláště příznivé dny zájem, si některé páry vybírají data buď podle osobních preferencí či z praktických důvodů bez většího ohledu na vhodnost takového dne. Je tedy nutné vybrat místo, kde se obřad uskuteční a datum si zarezervovat. Nejběžnějším místem je svatební palác v Ulánbátaru, avšak i jiná města mají své svatební paláce či matriční úřad poskytuje místnost k uzavření sňatku. Možnou volbou jsou různá kulturní střediska či kluby, některé páry volí svatbu na otevřeném prostranství mongolského venkova nebo zahradní svatbu na předměstí. Mezi přípravy patří určení svědka. Ty si snoubenci vybírají buď mezi rodinnými příslušníky nebo přáteli, dodnes jsou to často ženy. Též je třeba rozeslat svatební oznámení, buď poštou nebo elektronicky, na kterých se občas objevují verše z *Hurimiin juro'olu*. Pozvánky jsou nejčastěji v bílé či modré barvě se zlatým písmem.

Dále je nutné vybrat oděv. Někteří novomanželé zůstávají u *deelu*, jiní volí oblek pro ženicha a bílé svatební šaty pro nevěstu, které někdy doplňují závojem, čelenkou nebo rukavičkami. Někteří módní návrháři *deely* modifikují, vzniká tak kombinace obojího. Hosté přicházejí též buď v *deelu*, což bývá případ starších generací nebo v oblecích a společenských šatech. Většinou lze pozorovat mix těchto dvou stylů. Snubní prsteny jsou ve zlatém nebo stříbrném provedení a mají buď tradiční tvar, méně často tvar prostého kruhu bez ozdob. V neposlední řadě je třeba zajistit výzdobu ke které patří květiny a kytice pro nevěstu. V případě svatby venku se zařizuje posezení, respektive židle, stoly, otevřený stan, eventuálně podium s osvětlením, pokud na místě bude pokračovat oslava do pozdních hodin. Pokud se nepořádá hostina v domě některého ze svatebčanů, což se stává výjimečně, je též potřeba vybrat restauraci nebo domluvit pohoštění v místě, kde si novomanželé přejí hostinu konat. Pro veškeré tyto přípravy jsou k dispozici služby svatebních agentur, které si organizaci podle preferencí snoubenců berou na starost. Alespoň v hlavním městě se dá v klubu, baru nebo karaoke narazit na rozlučky se

svobodou, nevím ale, jak často jsou pořádány samotnými Mongoly vzhledem k tomu, že to bývá záležitost cizinců, kteří se rozhodli nechat se oddat v Mongolsku.

16 Novomanželé v tradičním oděvu na schodech svatebního paláce

17 Modifikovaný *deel*

V den svatby se sjíždějí hosté, mnohdy z dálky – mladší generace přistěhovaná do Ulánbátaru má příslušníky rodiny na venkově.

Jako první se odehrává setkávání úzké rodiny obou stran k přípitku a lehkému pohoštění, tím se svatba tradičně započíná. Děje se tak buď v novém domově nebo méně často v domově nevěsty či ženicha, záleží ale na podmínkách, především na blízkosti bydliště. Součástí této recepce je totiž symbolické zapálení prvního ohně v novém domově a nevěsta vaří čaj s mlékem. Během této recepce je ve zvyku zpívat dlouhou píseň či alespoň verše recitovat. Poté se všichni společně odebírají uzavřít sňatek, již za doprovodu hostů.

Samotný obřad uzavření sňatku je velice krátký, trvá pouhých několik minut a je prost zdoluhavých slibů a proslovů. Nevěsta a ženich stojí bok po boku před oddávajícím, po straně mají svědky. Ceremoniář se zeptá páru, zda si přejí navzájem se sezdát, oba odpoví „*Ano*,“ načež ženich může políbit nevěstu a poté podepíše svatební dokumenty. Navzájem si navléknou prsteny, jsou prohlášeni za právoplatného manžela a manželku a pár obdrží svatební certifikát, čímž je obřad zakončen. Zapálení ohně bývá přímo součástí sňatku kdy následuje výměnu prstenů. Ve svatebním paláci v Ulánbátaru se páry po obdržení certifikátu odebírají do jiné místnosti, kde nevěsta symbolický oheň zapaluje ve stojánku k tomu určenému a bývá přítomen *juro'olc' s morin huurem* zpívající tradiční dlouhou píseň. Též je zde na stole připraven kumys k přípitku. Záleží, jak moc prostý a komorní obřad si svatebčané přejí – ne vždy bývá *juro'olc'* u obřadu přítomen. Viděla jsem obřad, jež se konal pod širým nebem a taktovkou uvaděčky, při kterém malé holčičky rozhazovaly okvětní lístky po červeném koberci jako předvoj,

následovány otcem přivádějícím nevěstu. Přítomny byly družičky ve sladěných šatech a i ženich měl celou skupinu druhů. Tento obřad připomínal mongolskou svatbu jen stěží. Jako součást obřadu někteří novomanželé krmí holoubky.

Pokud se nekoná celá oslava na jednom místě, svatebčané se opět přesouvají, tentokrát k hostině. V případě sňatku ve svatebním paláci v Ulánbátaru si svatebčané nejprve pořizují fotografie na schodišti paláce, načež se odebírají na Su'haatarovo náměstí,⁷¹ kde se pořizují další fotografie, tentokrát před vládním palácem a následně k hostině.

Nyní je prostor pro proslovy, zpěv písní tradičních a moderních, hodování, předávání darů a zábavu. Mezi převzaté zvyky patří hod kytice mezi slečny a společné krájení dortu novomanžely. Servírovaná jídla jsou různorodá, nikdy však nesmí chybět vodka k přípitkům a chybět by neměly ani mísy s mléčnými výrobky a cukrovínami. Na stole se tak můžeme setkat s klasickými mongolskými pokrmy, například *buuz 'y'*⁷², *hu 'suury'*⁷³, *bans'*,⁷⁴ *cuivan'*,⁷⁵ polévkou z vývaru nebo tradiční horhog, ale i s kuchyní japonskou, korejskou, čínskou nebo indickou. Zejména ryby a mořské plody jsou v Mongolsku stále poměrně novinkou.⁷⁶

Celá svatba trvá jeden den a brzy poté se někteří novomanželé vydávají na líbánky. Stále to ale není zvykem, možná i díky tomu, že pro Mongoly není zas tak snadné získat víza, zejména na "Západ."

Přestože je vliv západu zřejmý, některé z tradic stále mají své místo i v moderní svatbě: symbolické zapálení prvního ohně a vaření čaje s mlékem, nošení *deelu*, tvar prstenů a jejich umístění na pravé ruce, setkání rodin před svatbou a předávání *hadagu* za pronášení tradičních veršů a zpěv dlouhých písní za doprovodu *morin huuru*. Někdy je jako součást obřadu sehráván únos nevěsty. Pouze jedna osoba mi sdělila, že slyšela o ojedinělém případě svatby v Mongolsku, kdy ani tato tradice nebyla dodržena a nejednalo se o sňatek cizinců, důvody a okolnosti tohoto rozhodnutí jsou mi neznámé.

---

⁷¹ Hlavní náměstí v Ulánbátaru.

⁷² Knedlíčky plněné masem či zeleninou.

⁷³ Smažené kapsy plněné masem nebo bramborovou kaší.

⁷⁴ Malé knedlíčky plněné masem, často se dávají do polévky.

⁷⁵ Smažené pšeničné nudle s masem a zeleninou.

⁷⁶ Dříve se věřilo v posvátnost ryb, proto se nelovily ani z řek či jezer, natož z moře, ke kterému je to z Mongolska daleko. *Sushi* je ale velmi oblíbené.

18 Symbolické zapalování ohně. Vedle nevěsty je její teta jako svědek
 19 *Buuz'y* (vlevo), *hus'uury* (vpravo nahoře), *horhog* (dole), *bans'* (vpravo dole)

3.2. Svatební palác v Ulánbátaru

Svatební palác byl postaven 14. června 1976 za účelem podpory manželské instituce, dotováno Sovětským svazem. Vedle paláce je tradiční jurta, obřady se však provádí ve druhém patře paláce pod vedením ceremoniářů. V prvním patře se nachází obchod se suvenýry, obřadní recepční místnost, šatna a prostor na převlékání, kde lze zapůjčit šaty, obleky či *deely*. Patro je zdobeno měděnými reliéfy, které byly dokončeny v roce 1976 a představují lukostřelce, měděnou sekeru a zvon. Reliéf symbolizuje budoucí generace, aby byly chytré, kreativní, statečné a nadané. Ve druhém patře je obřadní síň, kde si páry vymění své snubní prsteny a slibují před svými rodiči, příbuznými a přáteli věrnost v lásce, poté obdrží svatební certifikát. Velká obřadní síň je zdobena první skleněnou výzdobou v Mongolsku, jež představuje modrou oblohu, slunce, přírodu a pevné pouto rodiny. Síň je až na stůl, kde se podepisují dokumenty, prakticky prázdná. Vedle této místnosti je místnost obřadu ohně, ve které je umístěn dlouhý stůl, na nějž se mohou umístit nádoby pro přípitek kumysem. Zde se odehrává několik velmi zjednodušených tradic: Zpěvák hraje na *morin huur*, pronáší se slova na požehnání manželství. Nevěsta zapálí symbolicky oheň v malé peci na znamení, že se pár odděluje od rodičů a začíná

nový život. Zeď v této místnosti má od roku 1975 žulovou výzdobu, všechny kameny byly přivezeny z 21 mongolských provincií a každý kámen je jedinečný. Dekorace představuje květiny, ryby a koně. V paláci se nechávají oddat jak mladé páry, tak i páry po 25 a 60 letech manželství, kteří buď chtějí obnovit své manželské sliby, nebo získat svatební certifikát. Cizinci mají možnost se zde nechat oddat v moderním mongolském stylu i se zapůjčením tradičního *deelu* za zhruba 1250Kč.⁷⁷

20 Velká obřadní síň

21 Schodiště svatebního paláce

3.3. Fotografie

Vzhledem k výjimečnosti takové události, jakou svatba bezpochyby je, není divu, že si páry pořizují mnoho fotografií na památku, dokumentovány bývají snad všechny její části. Fotografie novomanželů se pořizují často na několika místech a v různých oblecích, ať už jde o soukromé fotografie páru ještě před svatbou nebo o rodinné fotografie na Su'haatarovo náměstí. Pro každou z těchto různých příležitostí volí většinou páry jiné ošacení, mívají tak fotografie jak v tradičních *deelech*, tak ve svatebních šatech. Takové fotografie lze často zahlédnout vystavené v domovech, některé páry si dokonce nechávají dělat vlastní kalendáře. Během jedné z mých návštěv svatebního paláce jsem byla přítomna pořizování si fotografií po uzavření sňatku, které trvalo o více než polovinu času déle než obřad samotný. Pokud člověk alespoň několikrát projde přes hlavní náměstí v Ulánbátaru, má opravdu velikou šanci zahlédnout svatebčany pózující pro památeční fotografie. Rodiny tak mají celý průběh dne podrobně zaznamenán.

⁷⁷ Гэрлэх ёслолын ордон [online]. Гэрлэх ёслолын ордон ©2016. [cit. 17.1.2019]. Dostupné z: <http://weddingpalace.mn/news/228-wedding-palace-introduction.html>

22 Příprava k pořizování fotografií na Su'haatarově náměstí v Ulánbátaru

4. Společenské problémy

Tradiční mongolská rodina se mění. Byly předloženy návrhy na legalizaci dvojího občanství vzhledem k tomu, jaké množství lidí opouští Mongolsko za partnerem jiné národnosti a kolik rodičů kvůli práci v zahraničí zanechává děti doma u jejich prarodičů. Více žen pracuje mimo domov, rozvod se stává běžným a majetkové spory rostou. Manželství je nahrazováno páry, které sdílejí domácnost, ale sňatek neuzavírají a páry stejného pohlaví.⁷⁸ Obecně by se Mongolské ženy daly označit za temperamentní a inteligentní, jsou vedeny k samostatnosti a dosahují kariérních úspěchů tak, jako muži. Zároveň je na ně vyvíjen společenský nátlak k založení vlastní rodiny. To vede nejen k problémům při hledání sobě rovného partnera,⁷⁹ ale může mít fatální vliv na manželství

4.1. Statistiky

Počet lidí, kteří uzavírají manželství, dosáhl vrcholu v roce 2006, ale od té doby tento počet, 48 996 párů, klesá a v roce 2009 dosáhl počtu 34 071 párů. Počet rozvodů v roce 2009 vzrostl dvojnásobně ve srovnání s 1 448 páry v roce 2006. Mnoho lidí spěchalo s uzavřením manželského sňatku kvůli volebním slibům a nadějím na příspěvky, mnoho párů se sezdalo po absolvování vysoké školy.⁸⁰ V roce 2013 uzavřelo sňatek více než 1400 párů.⁸¹ Z celkového počtu 859 106 domácností žije v 67% v Ulánbátaru. Průměrný počet členů rodiny je 3,5. V roce 2016 získalo manželský certifikát 17 600 párů, zatímco 3 600 párů manželský svazek rozpustilo. Od roku 2015 stoupl počet uzavřených manželství o 1,5%, zatímco rozvod se oproti stejnému období loňského roku zvýšil o 3,3%.⁸² Jak již bylo zmíněno, Mongolové se žení a vdávají mladí, podle celostátní studie se v průměru jedná o ženy ve věku 24 let a mužů ve věku 26 let. Rodinní terapeuti a odborníci tvrdí, že se jedná o relativně nízký věk a lidé ve věku 20 let často nejsou duševně zralí a ekonomicky či sociálně schopni vést manželství úspěšně. Dokazuje to studie, která naznačuje, že vysoký počet lidí, kteří uzavřeli sňatek ve svých raných 20. letech, se rozhodne po pěti nebo více letech rozvést. Podle Generálního úřadu pro duševní vlastnictví a státní registraci se v roce 2018 rozvedlo 4 201 lidí, což odpovídalo 20% z celkového počtu

⁷⁸ *Challenges faced by families discussed* [online]. News.MN. News.MN - Мэдээллийн эх сурвалж ©2011. [cit. 13.12.2019]. Dostupné z: <https://news.mn/en/66756/>

⁷⁹ Údaje Mongolského národního statistického úřadu 2018.

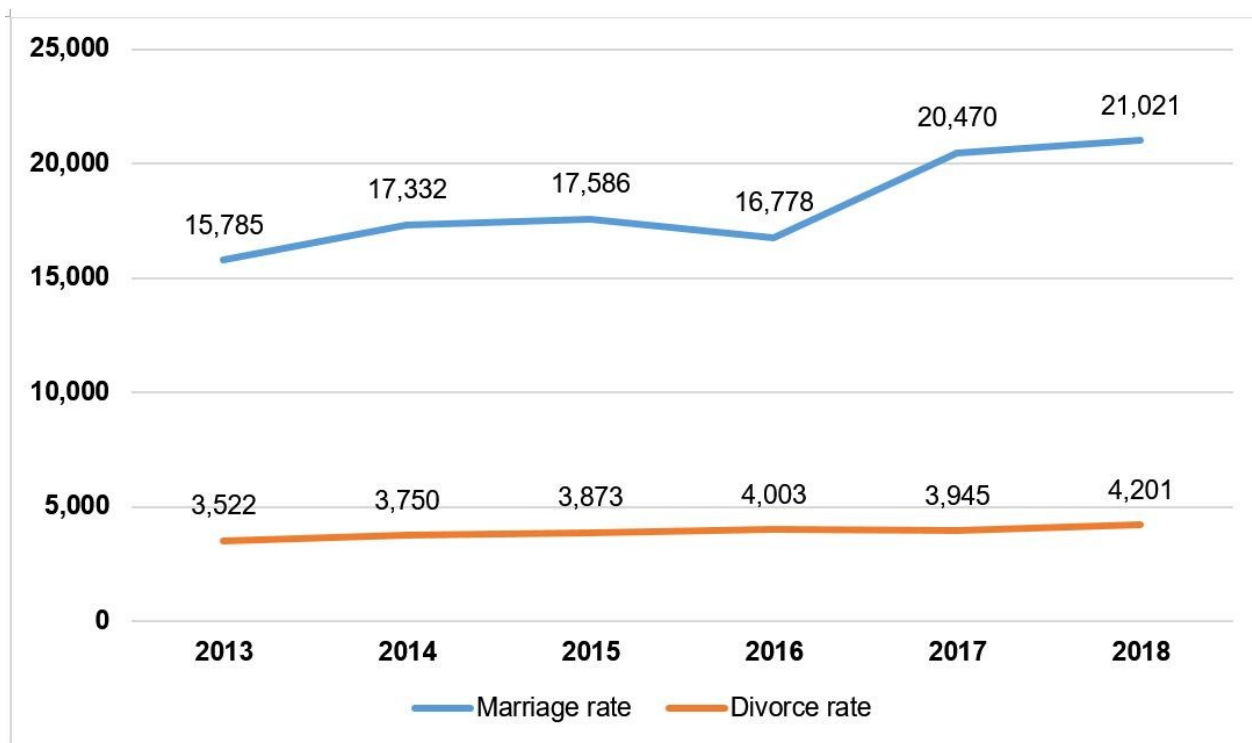
⁸⁰ *Fewer marriages, more divorces* [online]. News.MN. News.MN - Мэдээллийн эх сурвалж ©2010. [cit. 13.12.2019]. Dostupné z: <https://news.mn/en/23474/>

⁸¹ *Wedding boom in the city* [online]. News.MN. News.MN - Мэдээллийн эх сурвалж ©2014. [cit. 13.12.2019]. Dostupné z: <https://news.mn/en/191706/>

⁸² *17 thousand couples tie the knot this year* [online]. Montsame News Agency ©2016. [cit. 13.12.2019]. Dostupné z: <https://montsame.mn/en/read/127089>

registrovaných manželství za poslední rok. Prostřednictvím výzkumu se zjistilo, že lidé ve věku mezi 25 a 45 lety mají největší tendenci se rozvést.⁸³

23 Graf znázorňující nárůst počtu uzavřených sňatků a rozvodů

4.2. Vztahy s cizinci

Rodiče dívek mají ve zvyku své dcery přísně vychovávat a posílat na univerzity z několika důvodů: doufají, že se ve stáří o ně dcery postarají, považují starost o stáda za práci pro muže, nebo aby měly dívky šanci se dobře provdat. Výsledkem je tak velké množství vzdělaných a úspěšných dívek, které mají problém najít si vhodného partnera. V hlavním městě je navíc o 4% více žen než mužů a nepomáhá tomu ani fakt, že 40% z mužů žijících v urbánním prostředí je ženatých, zatímco vdaných žen jen 32%. Mnoho žen tak zůstává svobodných i po překročení prahu 30. roku života, kdy už by ideálně měly mít vlastní rodinu. Ženy mnohdy cítí určitou křivdu – jsou vedeny k dosahování vysokých úspěchů, muži to ale mnohdy neoceňují, spíše naopak se vztahu s příliš cílevědomými ženami vyhýbají. V 90. letech 20. století přišly tisíce mužů o zaměstnání v důsledku privatizace po skončení komunistického režimu. Dosud mají problém nalézt zaměstnání a často se potýkají s alkoholismem. Vláda se zaměřuje spíše na podporu žen a tak je na muže pohlíženo opovržlivě. Ženy se nechtějí starat o nevzdělané a hrubé muže, ti naopak mají pocit, že ženy vyhledávají muže majetné a s dobrým vzděláním. Některé kluby a bary v Ulánbátaru pořádají seznamovací večírky pro svobodné, avšak mnoho lidí se jich

⁸³ *Marriage is not for the faint of heart* [online]. The UB Post | Mongolia's leading English language news ©2019. [cit. 13.12.2019]. Dostupné z: <https://theubposts.com/marriage-is-not-for-the-faint-of-heart/>

účastnit stydí. Mladí lidé se tedy rozhlíží po internetových aplikacích jako je *Instagram* nebo *Facebook*, případně používají aplikace určené k seznámení, zůstávají ale skeptičtí.⁸⁴

Nejen důsledkem této nerovnosti mezi mongolskými ženami a muži se některé z dívek rozhlíží po vztahu s cizinci. V hlavním městě žije mnoho Korejců, kteří mluví mongolsky. Úroveň znalosti anglického jazyka je u mladých lidí poměrně dobrá, při navázání kontaktu tedy jazyková bariéra nečiní velký problém. Mongolští muži toto nevidí vůbec rádi, jeden z mých spolubydlících, Slovák, se jednoho večera vrátil s rozbitým nosem. Byl totiž v klubu, kde flirtoval s mladou Mongolkou, což se nelíbilo náhodným chlapcům, kteří seděli poblíž. Mají pocit, že jim cizinci ženy kradou.⁸⁵ V poslední době roste počet sňatků mongolských žen ve věku 20 – 30 let s cizinci. V lednu 2016 se celkem 1070 mongolských občanů sezdalo s cizinci – 90% z nich byly ženy.⁸⁶ Ve 20. letech minulého století prohlásil mongolský ministr Cerendorz': *“Naše dívky lační po sexu a penězích a čím dál častěji se oddávají hrátkám s cizinci. Ale ženy jsou přeci matky našeho národa. Obávám se, že naši potomci budou zdegenerovaní.”*⁸⁷

Obecně je sňatek mezi obyvatelem Mongolska a cizincem poměrně akceptován i rodiči, pokud se nejedná o člověka z Číny. Za dynastie Yuan⁸⁸ bylo zakázáno brát si podřízené Číňany⁸⁹ a přestože Mongolové dobývali svět nejen zbraněmi, obyvatelstvo zůstávalo poměrně homogenní. Tento zákon byl zrušen v roce 1911, kdy si Číňané směli brát Mongolky za ženy. Přestože Mongolové odpustili Rusku “čistky,” které probíhaly za Stalinovy éry, při nichž bylo zničeno více než 700 klášterů a zavražděny desetitisíce mnichů, nedokáží prominout čínskou kolonizací.⁹⁰ Přestože v severní části Číny je oblast Vnitřního Mongolska, jejíž obyvatelé zachovávají mongolské tradice, jazyk a písmo, ale ani ti nejsou příliš vítáni.⁹¹

---

⁸⁴ Vycházím zde z citovaného článku, na základě kterého jsem se o tomto tématu bavila se svou kamarádkou Nomuun Byambatsogt. Té je 26 let a nikdy partnera neměla, stěžovala si na neustálé připomínky rodiny a prohlásila, že vidinu svobodného života i v budoucnu vidí jako celkem pravděpodobnou.

Too smart, too successful: Mongolia's superwomen struggle to find husbands [online]. The Guardian ©2018 [cit. 09.08.2019]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/24/mongolia-reverse-gender-gap-marriage-rate-decline-career-women>

⁸⁵ Musím podotknout, že občas nejsou daleko od pravdy, jednak do Mongolska jezdí typ cizinců, kteří mají určité chtíče a též jsem se setkala se slečnou, jež mi narovinu řekla, že se svým rakouským přítelem udržuje vztah na dálku kvůli vidině “lepšího” života v Evropě.

⁸⁶ *More Mongolian women are marrying foreigners* [online]. News.MN. News.MN - Мэдээллийн эх сурвалж ©2016. [cit. 13.12.2019]. Dostupné z: <https://news.mn/en/235705/>

⁸⁷ BULAG, Uradyn, *Nationalism and hybridity in Mongolia*. Oxford University Press, 1998, str. 149

⁸⁸ 1271 – 1368

⁸⁹ SCHWARZ, Henry, *Mongolian Culture and Society in the Age of Globalization*. Bellingham, Center for East Asian Studies, Western Washington University, 2006, str. 69

⁹⁰ *Dating in Mongolia* [online]. National Geographic © 2008 [cit. 14.04.2018]. Dostupné z: <https://www.nationalgeographic.com/travel/intelligent-travel/2008/07/14/next-great-travel-writer-datin/>

⁹¹ BULAG, Uradyn, *Nationalism and hybridity in Mongolia*. Oxford University Press, 1998, str. 171

4.3. Homosexualita

Chalchové kladli velký důraz na plodnost, lásku a význam pohlavního styku,⁹² a proto byly homosexuální záležitosti považovány za určitý druh ohavnosti.⁹³ V Mongolské ústavě je manželství definováno jako heteronormativní instituce: „Manželství je založeno na rovnosti a vzájemném souhlasu muže a ženy, kteří dosáhli zákonem stanoveného věku. Stát chrání zájmy rodiny, mateřství a dítěte.“⁹⁴ Mongolský zákon vztahy stejného pohlaví neuznává a do roku 2002 byly nelegální.⁹⁵ V Mongolsku jsou takové páry obviňovány ze špatného vlivu na mladé, osoby s jinou orientací jsou častými oběťmi diskriminace a trpí fyzickým, verbálním a emočním obtěžováním. Proto se mongolská LGBT⁹⁶ organizace dovolává svých práv. Každoročně je od roku 2014 organizován pochod za rovná práva. Snaží se tak vzbudit pozornost a poukázat na potíže, kterým ve společnosti čelí.⁹⁷ Když byl tento pochod poprvé zorganizován v roce 2013, plánovací výbor měl potíže a lidé byli příliš vystrašení, než aby se zúčastnili. První pochod tak proběhl v roce 2014. Mnoho mladých Mongolů odchází do zahraničí, například do Kanady a Austrálie, kde se cítí více přijati a kde se mohou nechat právoplatně oddat za své partnery. Další skupina potlačuje svou sexualitu a snaží se vést „normální“ rodinný život v manželství s osobou opačného pohlaví, aby tak naplnili očekávání společnosti. „Tento trend se postupně mění, protože mladí lidé chtějí žít svůj vlastní život svobodně. Byly zavedeny nové zákony a lidé se vůči komunitě LGBT více otevírají.“⁹⁸ V Ulánbátaru je několik podniků touto komunitou založených, kde lze na otevřeně homosexuální páry či transexuální jedince narazit.

---

⁹² Jakákoli jiná praktika, než misionářská poloha, byla tabu.

⁹³ BROUDE, Gwen a GREENE, Sarah, *Cross-Cultural Codes on Twenty Sexual Attitudes and Practices*, *Ethnology* Vol. 15, No. 4, University of Pittsburgh- Of the Commonwealth System of Higher Education, 1976, str. 409

⁹⁴ МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛЬ [online]. www.Legalinfo.mn - Хуулийн нэгдсэн портал сайт © 2015. [cit. 02.03.2020]. Dostupné z: <https://www.legalinfo.mn/law/details/367> čl. 16 odst. 11

⁹⁵ *Gay Mongolians see flickers of progress amid fear and ostracism* [online]. Guardian News © 2020 [cit. 02.03.2020]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2012/jun/27/gay-mongolians-progress-fear-ostracism>

⁹⁶ Lesbická, gay, bisexuální a transgenderová komunita.

⁹⁷ *Mongolian Homosexuals strive for their rights* [online]. News.MN. News.MN - Мэдээллийн эх сурвалж ©2015. [cit. 02.03.2019]. Dostupné z: <https://news.mn/en/217298/>

⁹⁸ *Equality and Pride days 2016* [online]. The UB Post | Mongolia's leading English language news ©2017. [cit. 02.03.2019]. Dostupné z: <https://theubposts.com/equality-and-pride-days-2016/>

Závěr

V této bakalářské práci jsem se snažila představit průběh mongolského svatebního obřadu tradičního a moderního. Tradiční způsob jsem rekonstruovala na základě dostupné literatury, při interpretaci moderních forem jsem vycházela z informací respondentů a vlastního terénního výzkumu a pozorování.

Je možné zaznamenat změny v průběhu tradiční svatby od 13. století do současné způsobené vlivy buddhismu, kdy místo obřadníka je nahrazováno lámou či používáním *hadagů*, obzvláště v bílé barvě. Vlivy čínských dynastií nejsou na území Mongolska tolik patrné, avšak plošně zaváděly jasné zákony, mimo jiné týkající se okolností při uzavírání sňatku. Další změnou je import tabáku a vodky, jež se smísily při vykonávání obřadů a rituálů s užíváním bylin a kumysu. O průběhu svateb běžného obyvatelstva v období 13. století jsem informace nenalezla, proto vycházím z popisu svatebního obřadu královen a urozených osob. Je zřejmé, že mnohé z tehdejších rituálů se zachovalo dodnes, nakolik byly tehdy pouze výsadou privilegovaných lidí a postupně rozšířeny mezi širší veřejnost však určit nedokáži.

Současná mongolská tradiční svatba je tedy stále klasickým iniciačním rituálem, který existuje zdánlivě beze změny i v dnešní dynamické společnosti. Svatba je v jistém smyslu jejím zrcadlem. Odráží tradici ve společenské, náboženské a kulturní rovině a zároveň je nucena reagovat na sociální změny.

Při srovnání svatby tradiční a moderní je patrný vliv “západní” kultury a poměrně výrazné zkrácení obřadu, snad i kvůli hektickému tempu života v urbánním prostředí. Přesto jsou však některé z důležitých tradic součástí moderních obřadů i nadále a množství snoubenců, kteří je dodržují, stále drtivě převažuje. Snad nejpatrnější rituál, který jasně odlišuje mongolský sňatek, je zapalování ohně nevěstou. Dále je zachován důraz na rodinné hodnoty – ve tvaru prstenů, rituálů při setkávání obou rodin před obřadem uzavření sňatku a významu pronášených veršů. Co se ústní lidové slovesnosti týče, byla jsem překvapena obecnou znalostí rozličných dlouhých melodií a textů, které velmi poeticky a emotivně vystihují zásadní rituál, a tak vytvářejí výjimečnou atmosféru. Není tedy divu, že se je Mongolové učí od mládí a jsou neodmyslitelnou součástí obřadů.

Musím konstatovat, že vzhledem k tomu, jak běžnou událostí svatba je, jsem očekávala poměrně snadné shromažďování informací, nicméně jsem brzy po příjezdu do Mongolska byla vyvedena z omylu. Ačkoli jsou Mongolové obecně poměrně sdílní, při rozhovorech informanti nebyli

ochotni o svatbách hovořit příliš otevřeně. Když jsem pokládala specifičtější otázky ohledně svateb, dostávalo se mi pouze kusých, obecných informací a stručných odpovědí. Až po delším sblížení se s mou mongolskou kamarádkou, mi poskytla podrobnější popis svatby její babičky, možná právě proto, že nešlo o její soukromé informace. Mohu spekulovat o tom, zda to mohlo být zaviněno nevhodným výběrem informantů nebo pokládaných dotazů, domnívám se ale, že akt svatby může do jisté míry představovat další tabuizovanou oblast komunikace. Dalším omezením byla i dostupná literatura, kde jsem si uvědomila, že jsem velmi limitována svými jazykovými schopnostmi. Čerpala jsem tedy převážně ze zdrojů v jazyce anglickém, ale přes veškeré obtíže i mongolském. Poměrně běžná úroveň znalosti mongolského jazyka mi však nepostačovala uchopit téma do hloubky.

Snažila jsem se shromáždit základní informace o svatbě Chalchských Mongolů, tradiční i moderní, na základě dostupné literatury a mého vlastního výzkumu a doufám, že budu inspirovat k hlubšímu prozkoumání tématu svatby v Mongolsku v širším kontextu. Během shromažďování vhodné literatury jsem našla především informace o průběhu a tradicích svatby na území Vnitřního Mongolska, například na velmi zajímavou knihu *Marriage and the law in the age of Khubilai Khan*, která popisuje soudní svědectví zaznamenaná v nářečí lidí ze všech společenských vrstev při soudních sporech týkajících se nevěry, rozvodů, znásilnění, prodeje manželek, manželství uprchlých otroků a další konflikty v době, kdy bylo třeba sjednotit právní tradice odlišných kultur Mongolů, muslimů a Číňanů. Další zajímavou knihou je *Nationalism and hybridity in Mongolia*, tyto publikace by mohly být podkladem pro případnou navazující práci o srovnání svatebních tradic na územích Mongolska a Vnitřního Mongolska, k níž je k dispozici mnohem více literatury

Seznam literatury

БАТТУЛГА, Чой, *Амар байна уу? (Jak se máte?)*. Улаанбаатар, Generation Culture, 2008. ISBN: 9992950110

БНМАУ-ын угсаатны зүй I, (*Etnografie Mongolské lidové republiky I*). red. БАДАМХАТАН, С., Улаанбаатар, Улсын хэвлэлийн газар, 1987.

BROUDE, Gwen a GREENE, Sarah, *Cross-Cultural Codes on Twenty Sexual Attitudes and Practices, Ethnology* Vol. 15, No. 4, University of Pittsburgh- Of the Commonwealth System of Higher Education, 1976. DOI: 10.2307/3773308

BULAG, Uradyn, *Nationalism and hybridity in Mongolia*. Oxford University Press, 1998. ISBN: 978-0198233572

Z'AGC'ID, Sec'in a HYER, Paul, *Mongolia's culture and society*. 1. vydání, Westview Press, 1979, ISBN: 9780429727153

PEGG, Carole, *Mongolian Music, Dance, & Oral Narrative: Performing Diverse Identities*. University of Washington Press, 2001. ISBN: 0295981121, 9780295981123

SANDERS, Alan, *Mongolia - Culture Smart!: The Essential Guide to Customs & Culture*. Kuperard, 2016. ISBN: 1857337182, 9781857337181

SCHWARZ, Henry, *Mongolian Culture and Society in the Age of Globalization*. Bellingham, Center for East Asian Studies, Western Washington University, 2006. ISBN: 978-0914584261

STEWART, Stanley, *In the Empire of Genghis Khan: A Journey Among Nomads*, editováno. Flamingo, 2010. ISBN: 0006530273

POUCHA, Pavel, *Tajná kronika Mongolů*. Praha, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1955, ISBN: 9788074221026

TAVEIRNE, Patrick, *Han-Mongol Encounters and Missionary Endeavors: A History of Scheut in Ordos (Hetao)*. 1. Vydání, Leuven University Press, 2004, ISBN: 978-9058673657

WEATHERFORD, Jack, *The Secret History of the Mongol Queens: How the Daughters of Genghis Khan Rescued His Empire*. dotisk, Broadway Books, 2011, ISBN: 978-0307407153

Internetové zdroje

Girls not Brides [online]. © 2002 – 2020. [cit. 10.4.2020]. Dostupné z: <https://www.girlsnotbrides.org/child-marriage/mongolia/>

MARRIAGE AND WEDDINGS IN MONGOLIA [online]. © 2008 [cit. 15.03.2020]. Dostupné z: http://factsanddetails.com/central-asia/Mongolia/sub8_2c/entry-4578.html

Mongolian Wedding Palace to surprise couples for its 40th anniversary [online]. The UB Post | Mongolia's leading English language news ©2016. [cit. 13.12.2018]. Dostupné z: <https://theubposts.com/mongolian-wedding-palace-to-surprise-couples-for-its-40th-anniversary/>

ICANAS [online]. Ankara ©2011. [cit. 8.11.2019]. Dostupné z: shorturl.at/ilaOU

Mongolian Wedding [online]. Mongolian Store | Hat | Boots | Yurt | Morin Khuur | Clothing ©2020 Mleat, Inc. [cit. 07.06.2020]. Dostupné z: <https://mongolianstore.com/mongolian-wedding/>

Mongolian Wedding Ceremony [online]. Mongolmom ©2014. [cit. 18.9.2019]. Dostupné z: <https://mongolmom.blogspot.com/2014/10/mongolian-wedding-ceremony.html>

Mongolian Symbolisms in Daily Life [online]. Discover Mongolian Tours ©2020. [cit. 24.6.2020]. Dostupné z: <http://www.dmd-mongolie.com/en/2020/06/09/mongolian-symbolism/>

Mongolian Traditional Clothes [online]. Discover Mongolia Travel © 2004 [cit. 08.05.2020]. Dostupné z: <https://www.discovermongolia.mn/about-mongolia/culture-art-history/mongolian-traditional-clothes>

Challenges faced by families discussed [online]. News.MN. News.MN - Мэдээллийн эх сурвалж ©2011. [cit. 13.12.2019]. Dostupné z: <https://news.mn/en/66756/>

Stars Wars: Amazing connections of an epic space saga with Mongolia [online]. Mongolianz. ©2020 [cit. 08.07.2020]. Dostupné z: <https://www.mongolianz.com/post/2020/06/19/stars-wars-amazing-connections-of-an-epic-space-saga-with-mongolia/>

Fewer marriages, more divorces [online]. News.MN. News.MN - Мэдээллийн эх сурвалж ©2010. [cit. 13.12.2019]. Dostupné z: <https://news.mn/en/23474/>

Wedding boom in the city [online]. News.MN. News.MN - Мэдээллийн эх сурвалж ©2014. [cit. 13.12.2019]. Dostupné z: <https://news.mn/en/191706/>

17 thousand couples tie the knot this year [online]. Montsame News Agency ©2016. [cit. 13.12.2019]. Dostupné z: <https://montsame.mn/en/read/127089>

Гэрлэх ёслолын ордон [online]. Гэрлэх ёслолын ордон ©2016. [cit. 17.1.2019]. Dostupné z: <http://weddingpalace.mn/news/228-wedding-palace-introduction.html>

Marriage is not for the faint of heart [online]. The UB Post | Mongolia's leading English language news ©2019. [cit. 13.12.2019]. Dostupné z: <https://theubposts.com/marriage-is-not-for-the-faint-of-heart/>

More Mongolian women are marrying foreigners [online]. News.MN. News.MN - Мэдээллийн эх сурвалж ©2016. [cit. 13.12.2019]. Dostupné z: <https://news.mn/en/235705/>

Too smart, too successful: Mongolia's superwomen struggle to find husbands [online]. The Guardian ©2018 [cit. 09.08.2019]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/24/mongolia-reverse-gender-gap-marriage-rate-decline-career-women>

Dating in Mongolia [online]. National Geographic © 2008 [cit. 14.04.2018]. Dostupné z: https://www.nationalgeographic.com/travel/intelligent-travel/2008/07/14/next_great_travel_writer_datin/

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛЬ [online]. www.Legalinfo.mn - Хуулийн нэгдсэн портал сайт © 2015. [cit. 02.03.2020]. Dostupné z: <https://www.legalinfo.mn/law/details/367>

Gay Mongolians see flickers of progress amid fear and ostracism [online]. The Guardian © 2020 [cit. 02.03.2020]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2012/jun/27/gay-mongolians-progress-fear-ostracism>

Mongolian Homosexuals strive for their rights [online]. News.MN. News.MN - Мэдээллийн эх сурвалж ©2015. [cit. 02.03.2019]. Dostupné z: <https://news.mn/en/217298/>

Equality and Pride days 2016 [online]. The UB Post | Mongolia's leading English language news ©2017. [cit. 02.03.2019]. Dostupné z: <https://theubposts.com/equality-and-pride-days-2016/>

Informanti

Uyanga Ganbaatar (25 let), Ulánbátar. Její babička je z oblasti Ho'vsgolu

Nomuun Byambatsogt (26 let), Ulánbátar

Oyumbileg Horoldorj (36 let), Darhan

Lhagva Tsogtbaatar (35 let), Ulánbátar

Undarmaa Buyanhand (32 let), Ulánbátar

Dulguun Batsengee (16 let), Ulánbátar. Jeho prarodiče jsou z oblasti Arhangai

Ajalguu Bayarsaihan (23 let), Ulánbátar

Ronja Pralle (27 let), zúčastnila se svatby v Dornodu

Csaba Fahidi (32 let)

Buyankhand

Undarmaa

Seznam obrazů a fotografií

1 Sladké pečivo, *aaaruul*, máslo, cukrovinky a alkohol

Zdroj: Foto Uyanga Ganbaatar, Ulánbátar, 2018.....144

2 Žádost o ruku v obchodním domě

Zdroj: Foto Uyanga Ganbaatar, Ulánbátar, 2018.....15

3 Chlapeček v tradičním oděvu držící hadag

Zdroj: shorturl.at/tAR48.....155

4 Stavba jurty - pokrývání plstí

Zdroj: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Yurt-construction-4.JPG>.....16

5 *Juro'olc' s morin huurem*

Zdroj: Foto Uyanga Ganbaatar, Ulánbátar, 2018.....177

6 Rozložení plstí při vítání nevěsty

Zdroj: <https://www.travelbuddies.info/mongolian-wedding-ceremony/>.....244

7 *Horhog* a brambory

Zdroj: https://www.discovermongolia.mn/about-mongolia/culture-art-history/mongolian_traditional_food_and_beverage.....26

8 Nevěsta s čelenkou, mísy s *aaaruulem*

Zdroj: <https://www.travelbuddies.info/mongolian-wedding-ceremony/>.....266

9 Tradiční oděv, klobouky, špěrky a boty

Zdroj: http://www.touristinfocenter.mn/cate14_more.aspx?ItemID=58.....29

10 *Deel* a moderní klobouky, výměna tabatěrek

Zdroj: Foto Ronja Pralle, Mongolsko, 2017
.....299

11 Natalie Portman ve filmu *Hvězdné války* a chalchská královna

Zdroj: <https://www.mongolianz.com/post/2020/06/19/stars-wars-amazing-connections-of-an-epic-space-saga-with-mongolia/> 30

12 Snubní prsteny

Zdroj: <https://www.mongolianz.com/post/2020/06/19/stars-wars-amazing-connections-of-an-epic-space-saga-with-mongolia/>
.....311

13 Jeden den v Mongolsku (1911-1912)

Zdroj: ШАРАВ, Балдуугийн, Монголы нэг өдөр. Mongolsko, 1911-

1912.....	322
14 Den svatby (1967)	
Zdroj: https://mongolianstore.com/mongolian-wedding/	322
15 Existence (2020)	
Zdroj: БАТТУР, Ц, Оршихуй, Mongolsko, 2020.....	33
16 Novomanželé v tradičním oděvu na schodech svatebního paláce	
Zdroj: http://miss.mn/72052.html	35
17 Modifikovaný deel	
Zdroj: https://www.facebook.com/tukotailor/photos/a.2166428510145241/2166455903475835/?type=3	35
5	
18 Symbolické zapalování ohně	
Zdroj: https://loca4motion.com/tag/weddingceremony/	37
19 Buuz'y (vlevo), hus'uury (vpravo nahoře), horhog (dole), bans' (vpravo dole)	
Zdroj: Foto autor, Ulánbátar, 2018.....	377
20 Velká obřadní síň	
Zdroj: Foto autor, Ulánbátar, 2018.....	38
21 Schodiště svatebního paláce	
Zdroj: Foto autor, Ulánbátar, 2018.....	388
22 Příprava k pořizování fotografií na Su'hbaatarově náměstí v Ulánbátaru	
Zdroj: https://www.alamy.com/wedding-party-celebration-with-men-in-traditional-dress-skhaatar-square-ulaanbaatar-mongolia-image341566072.html	399
23 Graf znázorňující nárůst počtu uzavřených sňatků a rozvodů	
Zdroj: https://theubposts.com/marriage-is-not-for-the-faint-of-heart/	41